

**Hibru Imboma Pipia Topa Tirimu
Ungumu
Hibru
I Ungu Torumumunga Ungu
Pulu Mare**

Imbomani i pipia torumu iyemunga imbi naa liko manjirimele.

I pipia torumu iyemuni Jisas yu oi imboma kinye enselemanga olandopa moromo iyemu nimbe mane tirimu. Jisas kau melema palinga olandopa moromo iyemu lipo manjemili nimbe i pipia topa panjirimu. Israel imbomanga Gote popo tondoli uluma pali Jisas yuni aku uluma ara tipe pora tirimu. Yunge terimu ulumu Israel imbomanga uluma pali ongondorumu.

I ungu kambu torono wali oi teringi uluma liko manjikolio Jisas yu kau ulu tukumemu terimu ningo yu imbomanga kinye melemanga pali olandopa iyemu ningo ipuki tieni nipili!

**Mulu Kombuna Enselema
Mandopa Moromele, Jisas
Olandopa Moromo Ungumu**

Kinye, Gotenga Maloni lino Gotenga unguma nimbe tirimo

¹ Paa koro oi Goteni waliwalima lino Hibru imbomanga ara kaue kamendo yunge ungu nimbe mundulima ningo tiringi profet iyemani yunge ungu mane tirimuma pilkolio linonga ara kaue

kame ningo tiengei nimbe lipe mundurumu. Imboma paa pilengei nimbe lipe tapondorumu wali kano iyemani ulu awini liko ondoko ungu awini ningo tiringi. ² Nalo i peyalime waina Gote Yunge Maloni lino yunge unguma nimbe tindipili nimbe maina mainyendo lipe mundurumu. Aku Ungulumu Goteni nanga melema kamukumu yu timbo, lipe noiye molombalo nimu ungulumu. Kano Ungulumu yu Goteni oi mulu mai melema tembo nimu melema pali terimu iyemula. ³ Enamu pa teremo mele aku tepa Malo pa teremo akumuni Gotenga pa enge nimbe teremo pa telimu lino lipe ondorumu. Gote moromo mele Malo aku tepa moromo. Malonga ungu engemuni melema pali tepa enge tirimo. Yuni linonga ulu pulu kerima omba mainye pupili, lino imbo kalara naa mololima molangei nimbe kongono tepa pora tipelie melema pali nokombaindo mulu kombuna Iye Nomi King Awili Olandopamunga imbo kindo pumbe moromo.

Gotenga Malo paa olandopa moromo, enselema mainyendo moromele aku ungumu

⁴ Aku terimuna Lapani yu nanga Malo imbi tirimuna aku imbi mololimu paa olandopa ltemo, mulu kombuna enselemando imbi lepa Gotenga kongono tendeli iyema nimu aku imbimu paa mainye, aku tepa mele yu paa olandopa enselema yunge maindo moromele.

⁵ Goteni nimbeindo:

Nu nanga Malo, kinye na nunge Lanie, (Sng 2:7)

nimu mele ensel tendo walite aku tepa nimuya?
 Aku molo. Yunge Malondo kau aku ungu nimu.
 Molo yuni nimbeindo:

Na yunge Lapa molombo, yu nanga Malo molom-
 balo, *(2Sa*
7:14)

nimu akumu ensel tendo nimuya? Aku molola.
 Malondo kau aku ungu nimu. ⁶ Yundo ungu
 te kape nimula. Yunge ungulu komomu maina
 lipe mainyendo mundupelie Goteni yunge ensele-
 mando nimbeindo:

Ungulumu kapi ningo yunge imbi liko ola
 mundeio, *(Lo 32:43)*

nimu. ⁷ Enselema teremele ulu lipe manjipelie i
 tepa nimbe peremo:

Yunge enselema poporomemu mele molko,
 yunge kongono tendeli iyema tipe mele
 moromele. *(Sng 104:4)*

⁸ Nalo Goteni Malondo nimbeindo:

Awilimu, nu waliwalima iye nomi kingimu mo-
 rono mele molko kau punio.

Nuni ulu tumbi nilima teko imboma nokonio.

⁹ Nuni ulu pulu tumbi nilima undukana konopu
 mondorono.

Ulu pulu kerima konopu naa mondoko paa naa
 tereno,

akumunga nunge Goteni nu iye nomi king molko
 melema pali nokani nimbe kanopa lipelie
 nunge imbomanga pali imbi paa olan-
 dopamu nu tirimu.

Nu aku tepa tepa kondorumumunga imbomanga
 pali tono koromele mele

Goteni nu tepa tono kondombalona nu paa olan-
dopa tono kolonio, *(Sng*
45:6-7)

nimu. ¹⁰ Goteni Malondo ungu te peya nimbeindo,
Awilimu, oi pulu polko nuni maimu enge nimbe
lepili teko, nunge kimuni mulumu kinye
akuna ltemo melema kinye wamorunu.

¹¹ Aku mele talo pora nimbelo, nalo nu waliwal-
ima molko kau puruno.

Wali pakolima pingi pumbe tungu nimbe keru
ltemo mele mulu mai talo aku tepa bembo
nimbelo.

¹² Imbomani wale pakoli tulema toko ltengeindo
kimburumele mele nuni mulu mai talo aku
teko kimbunio.

Wale pakoli te lupe panjingeindo kolo
wangoromele mele nuni aku teko aku
mele talo kolo wangonio.

Nalo nu nunu aku teko alowa naa teko, mo-
rono mele wali walima molko, waliwalima
molko kau punio, *(Sng 102:25-27)*

nimu. ¹³ Goteni oi walite nimbeindo,
Nunge opa pulema nuni nokani nimbo pele eno
topo mainye mundumbo kani i teli oi nu na
kinye peya kopu tepo iye nomi talo molam-
bili

nanga imbo kindo ongo molani, *(Sng 110:1)*

nimu aku ungumu ensel tendo nimuya? Aku
molo. ¹⁴ Aku ungumu enselemendo naa nimu
lemo enselema naimelaya? Enselema mini mele
molko Gotenga kongono tendelima. Akuma
Goteni yu peya kamukumu kopu tepo molamili
waio nimu imboma liko tapondoko nokangei paio
nimbe lipe mundurumo enselema.

2

Goteni lino tepa limbelo aku ulu awilimu

¹ Manda, Jisas yu imbi lipe olando moromomunga ungu tukume oi pilerimuluna ulu teni lino wendo lipe mepa naa pupili nimbolio aku ungumu konopu kimbo tipo enge nimbo ambolopo molamili. ² I ungu liko manjeio. Goteni oi linonga ara kaue kame kinye ungu nimbe panjipe mi lerimu ungumu eno nokorumu wali Goteni linonga ara kaue kame ungu mane Mosesini tipili nimbe enselemanu Moses ningo tieio nimu. Yunge ungu mane ningima enge nimbe perimuna kano ungu manema naa pilko toko tangondoringi imboma teko kenjiringimunga mele pundu torumuna ltingi. ³ Nalo kinye Goteni Jisas lipe mundurumuna lino lipe tapondopa mindili naa nangei, na peya molamili nimo ulu akumu paa olandopa. Goteni lino kinye lipe tapondombaindo tepa limbelo ulu paa olandomu tiye kolomolo lemo pele lino ulu pulu keru teremolomanga ambe tepo kowa pumbo mindili naa nomoloya? Kowa paa manda naa pumolo. Goteni lino tepa limbelo mele ungu akumu oi kumbe lepa Awili Jisas yuni yunu nimbe tirimu kinye pele aku ungu nimumu pileringi iyemani yando linondo i ungumu paimbo ungumu ningi. ⁴ Aku wali Goteni kano iyema engema tirimu kinye enoni imboma mongoni kanoko konopu kimbo tingei ulu enge nilima teringi. Goteni Mini Kake Telimunga engemu lipe yunu konopuni pilipelie kongono molo ulu lupe lupema tenge engema ungu ningo tiringi imboma moke tepa tirimu. Goteni Malonga ungu

tukumemu paimbo ningo pilengei nimbe kano iyema enge tirimu.

Goteni Jisas Yu yunge angenupilima mele molopili nimu ungumu

⁵ Mai koinjo te wendo ombalo nimolo aku maimu Goteni nokangei nimumu enselemando naa nimu. ⁶ Aku molo. Gotenga bukuna imbomani mai altopa wendo ombalomu nokongema ungu te topa panjipelie nimbeindo, Gote, nuni lino imboma ambele melema konopu lekolio lino kanoko imbi tirinoya?

Maina imbomani meremele imboma ambe temona nuni kondo kolko nokoronoya?

⁷ Nuni imbomando nini, imboma enselemanga alaye kolo mainyendo molangei nimbo ninu.

Pele nuni enonga imbima liko ola mundunduko, imbima tiko,

⁸ enoni melema pali nokangei ninu, *(Sng 8:4-6)* nimbe moromo. Goteni maina imbomani melema pali nokangei nimu bukuna moromo lemo Goteni mele terimumanga tendekure kape enoni naa nokangei nimu mele te paa naa ltemo. Nalo imbomani melema pali nokangei nimo nimbe moromo mele, kinye aku tepo nimbo naa karomolo. ⁹ Aku paimbo nalo kinye maina iye tendeku paimbo yunge imbi melemanga pali paa olando moromo nimbo karomolo. Akumu Jisas. Oi Goteni lino we kondo kolopa yu imboma lipe tapondombai enonga waye kolo wangopa mindili nomba kolopili nimbe yu enselemanga mainye mele molopili nimu. Yu mindili nomba kolorumumunga Goteni

yu melemanga pali imbi olando tipe yunge imbi lipe ola mundurumu nimbo karomolo.

¹⁰ Akumunga ungu te peya nembo. Goteni melema pali terimu. Yu melemanga pali Gote. Yunu pilipelie melema terimu, akuma kinye nokoromo. Akumunga imbo awini kanopa lipe nanga bakuluma molko, na kinye peya popo tipo molamili nimu kinye eno lipe tapondopa Gote kinye molko kondonge aulkemu akirindirimu iyemu mindili nopili nimu aku paimbo nimu. Yu mindili norumumunga yu iye paa penga tumbi nilimu molopa eno lipe tapondopa mulu kombuna punge aulkemu lipe ondombai mepa purumo. ¹¹ Yuni Gotenga bakulu awini manda mulu kombuna mepa pumbelomunga pulumu i tepa: Yu kinye eno lapu tendekumu. Iye teni imboma lipe tapondopa Goteni kanopa yunge imbo kake telima nimbe kanopili nimo iyemu kinye kano iyemuni imboma lipe tapondoromona eno Goteni kanopa nanga imbo kake telima nimbe karomo imboma kinye linonga Lapa tendekumu. Akumunga yuni enondo ango kame nimbeindo pipili naa koromo. ¹² Akumunga oi ungu te nimbeindo, Gote, nu morono mele nanga angenupilindo nimbo timbo. Eno kinye peya nu popo tomilindo maku topo molomolo wali eno pilko molangei kunana nimbo nu kapi nimbo, *(Sng 22:22)*

nimu. ¹³ Akumunga kelepa walite yuni ungu te nimbei,

Nanga ango kameni tereleme mele nani aku tepo Goteni na nokombo nimu mele paimbo tembalo nimbo pilipo taka lipo molombo,

nimu. Akumunga ungu te peya nimbei,
 Goteni na bakulu tirimuma kinye peya moro-
 molo, (Ais
 8:18)
 nimu.

Jisas lino lipe tapondombaindo maina imbo iye apuwe lerimu ungumu

¹⁴ Bakulumando nanga ango kame nimu akumu maina imbomando nimu, akumunga Jisas yu eno mele molambo nimbe maina iye apuwe lepa molorumu. Enonga nimbo kolopolio kololi ulu pulumu nokoromo iyemu topo mainye mundembo nimbelie aku tepa maina iye apuwe lepalie kolorumu. Kololi ulu pulumu nokoromo iye akumu kuromanga awili Satan. ¹⁵ Kolomolo ningo waliwalima konopu kimbo tiko pipili kolko kau moromele imboma aku teko Sataneni eno tepa pipili kondopa ka ulkena mele panjirimoma wendo liembo nimbe Jisas kolorumu. ¹⁶ Jisasini aku tepa terimu akumu enselema lipe tapondombaindo paa naa terimu nalo Abrahameni kalopa ltimu imboma lipe tapondombaindo terimu nimbo piltimolo. ¹⁷ Aku tepalie yunge angenupilima maina moromele mele yu aku tepa maina molopa eno umbuni teremo molo mindili noromele aku tepa uluma pali yu kinye wendo opili maina iye apuwe lepalie aku uluma tendeku tipe teremo. Goteni imbomanga ulu pulu kerima tiye kolopili yu kinye popo tiko molonge kongonomu tembaingo maina omba iye aku tepa molopalie yuni imbomanga kondo kolopa Gote popo tondoli iye nomi awili olandomu molopa Gotenga kumbe kerena aku

kongonomu enge nimbe ambolopa molombalo aulke te lupe naa ltemo. ¹⁸ Yu kinye manda manjili ulu awini wendo omba, mindili norumu akumunga imboma kinye manda manjili uluma wendo oromo kinye yuni manda eno lipe tapondoromo.

3

Mosesinga imbimu olando nalo Jisasinga imbimu paa olandopa purumo ungumu

¹ Ango kame, na kinye peya Kraistinga imbo moromelema, mulu kombuna moromo Goteni eno kape kanopa lipe nanga imboma molangei nimo imboma aku nio ungumu ungu paimbomu kani Jisas moromo mele paa konopu kimbo tiko molangei. Yu Goteni kongono tendepuwi nimbe lipe mundurumu iyemu, akumu Gote Popo Tondoli Iye Nomi Awili Olandomu. Aku iyemu paimbo nimbo yu moromo mele imboma temane topo tirimolo akumu wamongo pileio! ² Oi Mosesini Gotenga imboma nokopalie Goteni tewi nimu mele pilipe tumbi tipe tepa ungu te tiye naa kolorumu. Aku tepala Goteni Jisas kanopa lipe kongono tipe tewi nimu mele pilipe tenge tipe terimu. Gotenga imboma yunge ulkemu mele. ³ Ulke takoromo iyemu yunge imbi olando moromo, yu paa kapi nimele. Ulkemunga imbi olando naa moromo. Aku tepa mele iye Jisas ulkemu takorumunga yunge imbimu paa ola molopili nimbo yu paa kapi nimolo, nalo iye nomi Mosesinga imbimu ulke mele olando naa moromo. ⁴ Ulke te we wendo naa omba angimo. Imbo teni ulke te takoromo kinye angimo. Nalo Goteni melema

pali lepili nimuna moromele. ⁵ Moses yu Gotenga kongono tendeli iyemu molopa Goteni tewi nimu mele paa pilipe lipe Gote yunge ulkena kongono tembaindo tiye naa kolopa kongono tepa kau molorumu. Yunge kongono terimu i tepa: Goteni pele nimbe timbelo mele Mosesini oi nimbe tirimu. ⁶ Nalo Kraist yu Gotenga Malo molopa imboma Gotenga ulkemu moromelema yuni nokopa Goteni tewi nimo mele paa pilipe lipe kongono tembaindo tiye naa kolopa kongono tepa kau moromo. Jisasini lino lipe tapondombalo nimbo enge nimbo pilerimulu mele tiye naa kolopo, konopu enge nipili paimbo aku tembalo nimbo enge nimbo pilipo pipili naa kolopo, konopu tipo nokopo molomolo lemo lino yunge ulkemu moromolo.

Gotenga Ungumu tui tinge imboma mandoko naa molonge

⁷ Lino Gotenga imboma aku tepo moromolomunga Mini Kake Telimuni nimu ungumu oi topa panjirimumu pilemili! Yuni nimbei,

“Goteni nimu ungumu kinye pilinge lemo

⁸⁻⁹ oi enonga ara kaue kameni kombu ku lelina
Goteni mumindili kolombalonje ningo
ungu niuma paa naa pimolo ningo tui
tiringi ulu naa teaio.

Akuna poinye tu paono omba pupili eno kanoko
molangei nani eno lipo tapondambo nimbo
ulu enge nili mare teru,

nalo kanokolio Goteni lino ulure tembalonje
manda manjipo kanamili ningo

nanga ungumu naa pilko tui tiko, nani eno nokambo ungu naa ningi.

¹⁰ Akumunga nani kano imboma kinye paa mumindili kolopolio nimboindo,

i imboma nani ungu nioma naa pilko tui ningo enonga aulke mako tondoruna naa pungo tiye koromele.

¹¹ Eno kinye mumindili kolopolio mi lepo nimboindo, nani konopu taka lipe u nipili molangei niu ulu pulumu eno paa naa linge nio,” nimu. *(Sng 95:7-11)*

¹² Nanga ango kame, enonga imbo teni ulu pulu kerima teambo nimbe konopu lipe mundupe yu Gote nimu mele paimbo nimbe ipuki tirimu mele tiye kolopalie imboma enge nimbe nokoromo engemu peremo Gote umbulu timbelo kani kanoko kondoko molaio. ¹³ Aku ulu naa tekolio i teko teangei. Ulu kerimani lino kondi topa eno none teangei nimbelo kani imboma nendo yando konopuma enge tipili ningo liko tapondangei. Goteni “Kinye” nimu akuna olando tondu akumu linoni waliwalima kinye uluma manda temolo, kinye manda ipuki timolo nimbo aku walimanga aku tepo nimbo pilipo nendo yando imboma ungu pengama nimbo tiemili. ¹⁴ Aku niomunga pulumu i tepa: Lino Gote oi pulu polopo ipuki tirimulu mele aku tepo kamukumu paa enge nimbo ipuki tipo ambolopolio kolomolo lemo lino Kraistinga imbo tukumema molomolo. ¹⁵ Lino i tepo lipo manjirimolo. Neya aku ungumu we ltemo. Akumu i tepa:

Goteni nimu ungumu kinye pilinge lemo oi enonga ara kaue kameni kombu ku lelina

Goteni mumindili kolombalonje ningo ungu niuma paa naa pimolo ningo tui tiringi ulu naa teaio. *(Sng 95:7-8)*

Kinye Goteni nimu ungumu pilinge lemo oi enonga anda kolepalemani kalambo naa ningo yunge ungu nimuma paa naa pimolo ningo tui ningi mele naa teaio nimu kanomu

¹⁶ Naimeleni oi Goteni ungu nimuma pilkolio naa pilimolo ningo eno none teringiya? Aku imbo Mosesini Isip kombuna wendo lipe mepa purumumani kau aku ulu teringi. ¹⁷ Poinye 40 omba pupili Goteni naimele kinye mumindili kolopa molorumuya? Ulu pulu keru tekolio kombu ku lelina koloringi onoma akuna lepili tiye koloringi imboma kinye mumindili kolorumu. ¹⁸ Na Goteni konopu taka lipe pepili molangei niu ulumu enoni paa naa linge mi lepo nio nimu akumu naimelelendo nimuya? Aku ungumu yunge ungu naa pilimolo ningo eno none teringi imbomando kau nimu. ¹⁹ Aku imbomani Gote ipuki naa tiringina aku pulumunga Goteni eno mepo pumbo nimu kombuna naa mepa purumu akumu lipo manjirimolo.

4

Gotenga imboma konopu ame toli peli mulu liko molonge ungumu

¹ Akumunga Goteni lino imbomando konopu taka lipe pepili mulu liko molangei nimbo kombuna mepo pumbo oi nimbe panjirimu ungumu, kinye kape we peremo kani yuni enonga imbo te moke tepa kanopalie konopu

ame topili mulu liko molangei niu ulumu naa lipili nimbelo kani pipili kolko molaio. ² Ambe temona aku nimbo pipili kolamiliya? Oi linonga ara kaue kame Mosesini kombu Isip tiye kolopa wendo lipe mepa purumu kano imboma temane pengamu pilingi, aku mele lino ungu tukumemu pimolola. Nalo kano imboma aku unguumu pilkolio Goteni paimbo nimo ningo ipuki naa tiringimunga ungu pilingimuni eno lipe naa tapondorumu. ³ Lino Gotenga tembo nimo mele paimbo tembalo nimbo ipuki tirimulu imboma kau, kinye paimbo Goteni konopu ame topili molangei nimbe nimu ulu pulumu manda limolo. Oi Goteni nimu mele aku tepa peremola. Oi yuni nimbeindo,

Eno kinye mumindili kolopolio mi lepo nimboindo, nani konopu ame topili mulu liko molangei niu ulu pulumu eno paa naa linge, *(Sng 95:11)*

nimu. I unguumu oi Moses molopili wendo orumu. Oi Goteni mulu mai melema terimu aku kongonomu tepa pora tirimu wali aku koro mololi ulu pulumu perimu. ⁴ Gotenga bukuna ungu te moromo mele pilipelie ungu akumuni wali kite yupoko pakera tipemundo nimbei,

Wali kite yupoko pakera Goteni kongonoma tepa pora tiplie koro molorumu, *(Stt 2:2)*

nimbe moromo. ⁵ Koro molorumumunga ungu te peya nimu akumu i tepa: Nani konopu taka lipe pepili mulu liko molangei niu ulu pulumu eno paa naa linge nimbe moromo.

⁶ Aku unguumuni lino lipe ondoromo mele i tepa: Gotenga konopu taka lipe pepili mulu lili

ulu pulu oi perimu akumu kinye we peremo akumunga kinye imbo mare aku konopu taka lipe pepili molonge ulu pulumu linge. Nalo Mosesini mepa purumu ara kaue kame temane pengamu pilkolio kalambo naa ningo ungumu naa pilko likolio neya akuna naa puringi. ⁷ Oi eno konopu taka lipe pepili koro naa moloringimunga poinye awini omba pupili pele walite Goteni altopa iye nomi king Devitinga kerena altopa ‘Kinye’ nimu. Devitini oi nimu nio kanomu i tepa,

Goteni nimo ungumu kinye pilinge lemo Yunge ungu paa naa pimolo ningo tui tiringi ulu naa teaio. *(Sng 95:7-8)*

‘Kinye’ nimu akumunga pulumu i tepa, Goteni altopa wali te kanopa lipelie i walimu konopu taka lipe pepili mulu lili walimu nimbe nimu.

⁸ Josua yuni linonga oi ara kaue kame mulu liengei nimu lemo aku Goteni mulu lili wai te altopa naa nimbelo. ⁹ Akumunga Goteni yunge imbomando konopu ame topili molangei nimo ulu pulumu kinye kape we peremo. Aku koro mololi ulu pulumu Goteni mulu mai talo kinye melema tepa pora tipelie, wali yupoko pakera tipemunga Sabat walina koro molorumu aku tepa mele peremo.

¹⁰ Lino lipo manjirimolomu i tepa, oi Goteni yunge kongono tepa pora tipelie mulu ltimu mele imbo te yunge kongono tepa pora tipelie aku tepa mele mulu lipe taka lipe molombalo. ¹¹ Oi imbomani Goteni i teko teaio nimu ungumu pileli naa pileli none teringi. Aku tekolio taka liko mulu lili ulumu naa teringi. Lino aku ulu naa teamili nimbolio Gote kinye mulu liemili enge nimbo ipuki tiemili.

¹² Goteni nimu ungumu we naa moromo. Yunge

ungumu koinjo mololi uluma tepa enge tirimo nimbo pimolo. Yu nee paa noromo, opa teli bainet nendo kinye konondo kape waye talonga nee noromo aku mainyendo, yu paa olando. Gotenga ungumuni opa teli bainet mele ombelemu kinye kikumemu kinye tumbi tipe topa turu topa minimu kinye konopumu kinye topa turu toromo. Aku tepa lino konopu kimbo tirimolo mele kinye, konopuna pilipo temolo konopu litemolo mele kinye, pali pilipe moke teremo akumunga yunge ungumu tenge tipo ipuki tiemili. ¹³ Goteni mele terimumanga pali te Goteni naa kanopili ningo manda lopeke naa tenge. Melema pali tapuwe nimbe Gotenga kumbekerena mona litemo. Aku mele Goteni linonga ulu teremoloma pali pilipe moke tembalo konopu lepolio yunge ungumu pilipo teamili.

Jisas Gotenga Kumbe Kerena Linonga Popo Tondoli Iye Kiyendomu Moromomunga Ungumu

¹⁴ Manda, linonga mulu kombuna Gote moromona purumu Gote popo tondoli iye kiyendo, akumu lino oi lipe tapondorumu iye Jisas, Gotenga Malo. Kinye yuni lipe tapondoromo mele aku tepa paimbo tembalo nimbo ipuki tipolio nimbo para tirimolo mele tiye naa kolopo aku tepo ingi tipo ambolopo molamili. ¹⁵ Kuro kerimanga nomi Sataneni lino kondi toromo kinye molo nimbo ulu pulu kerima topo mainye mundumolo enge naa pepili moromolo

wali linonga popo tondoli iye kiyendomuni kanopa naa kondo koromoya? Yu kanopa kondo koromo. Sataneni lino ulu lupe lupema pali kondi toromo mele oi aku tepa linonga popo tondoli iye kiyendo Jisas kondi torumu nalo ulu pulu kerimanga te naa terimu. ¹⁶ Akumunga, lino Gote moromona pipili naa kolopo nondopo pumbo yunge kumbekerena yu kinye konge nemili. Aku temolo wali Goteni lino kandiki tepa umbuni teremona wendo lipe tapombalo.

5

Linonga popo tondoli iye kiyendo Jisasini lino molopo kondamili nimbe lino manda tepa wendo limbelo ungumu

¹ Wali wali Juda imbomanga ningo Gote popo tondoli iyemanga iye te popo tondoli iye kiyendomumu molopili ningo, kanoko liko kongono tepili nimele mele i tepa. Goteni maina imbomanga iye te kanopa lipelie yu Gotenga kumbekerena yunge kongono tendepa maina imboma lipe tapondopili nimo. Popo tondoli iye kiyendomumu yuni imboma lipe tapondombaindo imbomani Gotendo paa tereno ningo tirimele mele lupe lupema yuni lipe Gote tindipe, imbomanga ulu pulu kerima tiye kolondopili nimbe kongi kera melema Gote popo topa kalopa tirimo. ² Aku Juda imbomanga Gote popo tondoli iye kiyendomumu yu kape maina iye tela. Goteni teaio nimo unguma pilipe lipe tembaindo yu umbuni peremola, akumunga imboma Gotenga unguma pilko tune tane ningolio yunge aulkena loi leko moromele imboma kondo kolopa

lipe taponдоромо. ³ Wali mare yu yunu kape Goteni teaio nimu mele naa teremola. Akumunga imbomani ulu pulu keru teringimanga popo tondopa melema kalopa Gote tirimo aku mele yunge ulu pulu kerima tiye kolondopili nimbe popo topa kalopa tirimola.

⁴ Gote popo tondoli iye kiyendomunga ungu te peremola. Iye teni yunu nanga imbimu ola molopili, popo tondoli iye kiyendo molambo naa nimo. Oi pulu polopa Goteni Aron kanopa ltimu mele aku tepa yandopa yandopa kape kanopa lipe aku kongonomu tewi nimo iyemu kau aku kongonomu teremo. ⁵ Aku tepa mele Kraist yu kape yunu nanga imbi ola molopili kani popo tondoli iye kiyendomu molambo naa nimu. Goteni yu imbi ola molopili nimbelie nimbeindo,

Nu nanga Malo, kinye na nunge Lanie, *(Sng 2:7)* nimu. ⁶ Buk tenga Goteni ungu te peya nimbeindo, Melkisedek molorumu mele nu nunu aku teko
Gote popo tondoli iye te waliwalima molko
kau punio, *(Sng 110:4)*

nimu.

⁷ Kraistinga ungu te i tepa. Jisas ya mai kombuna molopalie nimumuni, Goteni tewi nimu mele taka lipe pilipe lipe tepa yunge imbi mainye molopili nimbelie yu kolombalo aulkena manda wendo limbelo Gote kinye ungu nimbe enge nimbe walipe pilipe kola tepa konge terimu kinye konge terimu mele Goteni pilerimu. ⁸ Paimbo yu Gotenga Malo nalo yu mindili norumu akumuni yu Goteni tewi nimu unguma pilipe lipe tenge tipe tembalo mele pilerimu. ⁹ Aku tepa terimumunga yu Goteni tewi nimo unguma paa toya topa pilipe

lipe tepa, kongono timbeloma paa tepa kondombalo iyemu molopalie, yunge ungumu pilko liko tenge tiko teremele imboma lipe tapondopa eno kamukumu molko kondonge ulu pulumu peremo iyemu moromo. ¹⁰ Aku tepa tepa molombalo iyemu molopili kani popo tondoli iye kiyendomu molopili nembo nimbe Goteni yundo iye Melkisedek popo tondoli iyemu molorumu mele nu aku teko popo tondoli iye kiyendomu wali wali molko kau pani nimbe kanopa ltimu.

Lino Altopo Molopo Naa Kenjimili Ningo Nokoko Kondaio Nimu Ungumu

¹¹ Jisas yu Melkisedek popo tondoli iyemu molorumu mele popo tondoli iye kiyendomu moromo mele ungu awini we peremo nimboindo nani kape perero. I ungumunga ungu pulumu paa enge nilimu. Nimbo tilka nalo eno ungu awini nimbo tiroma pilengeindo mindili kolko naa pimelemunga i ungu niomunga ungu pulumu eno nimbo timbo mele pinyewe toromo. ¹² Eno paa koro oi Kraistinga imboma moloringi, akumunga kinye eno Gotenga unguma mane tili imboma molko imbo mare mane tilimala nalo eno Gotenga oi pulu polko ungu pulu oi kumbe leko pilingima wamongo naa pimelemunga imbo teni eno mane tiembo nimbelie Goteni Kraist maina lipe mundurumu, Yu linonga nimbe kolo wangopa kolorumu ungu akuma kau altopa manda mane timbelo kinye pilingenje ungu enge nilima manda mane naa timbelo. Naa pilimala. Eno bakulu pamema mele ame kau noromele,

langi enge nilima manda naa noromele. ¹³ Ame kau noromele bakuluma enonga teremele uluma naa liko manjirimele. Uluma oi naa teli akumunga temu ulu toya tolimu, ulu temu ulu kerimu moke naa apurumele. ¹⁴ Nalo langi enge nili akuma imbo yumani kau noromele. Imbo mare oi ulu teringina wamongo kanoko pilkolio i ulu pengama, i ulu kerima ningo moke teko pilko moromelema kau langi enge nilima manda noromele.

6

Jisas tiye naa kolopo Goteni lino tepa kondopili nimbo konopu enge pepili nokopo molamili ungumu

¹⁻² Manda, Kraistinga imboma i teko i teko teremele ungumu oi pulu polko ningo tiringi ungu akuma kau naa nimbo molamili. Linoni aku tepo kau nimbo molomolo lemo ulke ponga awinima poltomolo nalo ulke oi naa takoli mele. Oi kumbe leko ningo tiringi unguma i tepa mele: Te, kololi ulu pulumu kau peremo uluma pali umbulu tiko konopu topele toko Gote ipuki tirimele. Te, no lingeindo no ltimelemunga ungu pulu awini nimele. Te, Goteni mane tipili ningo imbomanga pinyewena ki noirimelemunga unguma. Te, Imboma kolkolio makilinge ulumunga ungu awini nimele. Te, Goteni maina imboma kot tendepa pilipelie imbo mare molko kondoko kau pangei nimbe, imbo mare molko kenjiko kau pangei nimbelomunga ungu mane tirimele unguma. Aku ulumunga unguma kau ningo pilko naa molangei. Imbo yuma ungu manema pimele mele aku tepo

pilipo molamili. ³ Manda, Goteni yunge ungu-manga ungu paa tukume pilemili linondo ee nimo lemo, aku ulu teamili.

⁴⁻⁶ Akumunga kinye ungu enge nili mare nemili. Goteni Kraist lipe mundurumu kinye yuni omba tenderimumunga pulumu pilko kondoko paimbo ningo pilko limele imboma mulu kombuna mele we tipe kalopa tirimo melema liko, Mini Kake Telimu konopuna liko, Gotenga ungumu oi pilko likolio aku ungumu paa penga ningo pilko, Gotenga engemuni pele kombu pora nimbelo walimunga ulu enge nilima tembalo aku engemuni kinye ulu enge nilima teremo uluma kanoko, aku uluma pali tekolio altoko konopu alowa teko naa pimolo ningo Kraist tiye kolonge lemo kelko manda konopu alowa teko Kraistinga unguma paimbo ningo enge ningo pilko yando onge aulke te paa naa ltemo. Imbo teni aku tepa teremo aku ulumuni Gotenga Malo altopa kolopili nimbe unjo polopeyana pirimu topa uku topa, imbomani yu kanoko ungu taka tondongi nimo.

⁷ Pileio! Lo toromo kinye maina no awini pumbe, aku maina poinye teremele imbomani langi manda liko nonge langima omba kondoromo kinye Goteni aku tepa kano maimu tepa kondoromomunga aku teremo. ⁸ Nalo mai tenga tiri ka kinye era keru lupe lupe oromo kinye kano maimu mai keru. Goteni keru lepili nimbei teremo. Pele wali te mai akumu tipeni undukana nombalo.

⁹ Nanga ango kame, Kraistinga imboma molkolio pele yu tiye koromele imbomando aku tepo

nimolo nalo eno aku teko naa tenge nimbo pilipo moromolo. Goteni eno lipe tapondoromo, molko kondoko kau punge uluma teko moromele konopu Itemolo. ¹⁰ Goteni ulu tumbi nilima kau teremo. Enonga kongono teremelema kinye, eno Gote konopu mondokolio yunge imboma liko tapondoromele mele kinye kape waliwalima teremele uluma kinye, kanopa keru konopu lepa tiye naa koromo. Pilipe kau moromo. ¹¹ Eno pali aku teko teremele mele enge ningo teko molko tiye naa kolangei nimbo paa konopu ltemolo. Teliko pungo Goteni lino tepa penga timbelo aku waimu wendo opili aku teko molaio ¹² Eno tiye naa tepili konopu lepo moromolo. Imbo Gote paimbo ningo ipuki tiko tiye naa kolkolio Goteni yunge bakuluma nini melema timbo nimu melema tirimuna ltingi imboma moloringi mele molaio konopu lepo moromolo.

Goteni tembo nimbe panjirimu mele paimbo tembalo nimbo ipuki tirimolo ungumu

¹³ Oi Goteni linonga kolepa Abraham kinye ungu te nimbe panjipelie, paa olando moromo imbo tenga imbi lepa mi lembaindo Gote yu mainyendo imbo te paa olando te naa molorumumunga Gote yunu yunge imbi lepa mi lepalie ¹⁴ nimbeindo,

Nani nu mane ungu tipo, nunge kolenale bakulu awini molangei nimbo paimbo nio, (*Stt 22:17*)

nimu. ¹⁵ Aku nimumunga pilipelie Abraham Goteni yu mele timbo nimbe panjirimumu ara

tipe timbelo nimbe oi tiye naa kolopa we nokopa molopalie paimbo ltimu.

¹⁶ Imbo teni paimbo nimu ningo pilengei nimbe yunge imbo te awili olando moromomu imbi lepa paimbo nio nimbe mi ltemo. Imbomani yunge ungumu toko mainye naa mundundengei nimbelie mi lepa nimo. ¹⁷ Akumunga aku tepa melela, Goteni Abraham kinye nimbo panjiru mele yunge kolepale imbomani paa pilko kondangei. Nani tembo nimbo panjiru mele konopu alowa naa tepo paimbo tero ningo kanangei nimbe yunge imbi yunu lepa paimbo niu nimbe mi lerimu. ¹⁸ Gote yu konopu alowa naa teremo. Eno kinye tembo nimbo panjirimu mele waliwalima kape paimbo tembalo ningo konopu kimbo tiko molangei nimbe i ulu talo terimu. Ulu te, ungumu oi nimbe panjirimu. Ulu te, ungumu nimbe panjipelie pele yunge imbi yunu lepa paa paimbo tembo nimbe mi lerimu aku ulu talo terimu. Aku ulu talo Gote konopu alowa manda naa tepa, kolo paa manda naa toromo ulu talo. Akumu pilipolio Goteni lino timbo nimbe panjirimu melema paimbo timbelo nimbo pilipo umbuni te wendo naa opili, lino nokopili nimbo Gote moromona nondopo purumolo imboma linonga konopu enge nipili tiye naa kolopo manda nokopo molomolo. ¹⁹ Aku ungumunga ungu iko te topo tiembo, nona andoli sip te poporomeni nona topa mepa pumbelo ningo tenga kareko panjirimele. Aku tepa linonga minima sip mele. Goteni lino kinye tembo nimo ungumu kolo naa topa paimbo teremo nimbo pimolo ulu akumu minimanga ka mele tenga kareremo. Aku kamu Gote moromo

kiripi paa kake telina, maminye awilini pipi tirimo, akuna tukundo pumbe kareremo. ²⁰ Kano kiripi paa kake telina iye te linonga nimbe lipe tapondombaindo kumbe lepa tukundo purumu. Pumbelie Melkisedek molorumu mele yu aku tepa waliwalima linonga nimbe Gote popo tondoli iye kiyendomu moromo, akumu Jisas.

7

Popo tondoli iye paa imbi olando mololi Melkisedekenga temanemu

¹ Aku iye Melkisedek yu ulke kombu Salem imbomanga iye nomi kingimu molopalie, Gote Paa Olando Kombumanga Pali Nokorumumunga kongono tendembaindo imbomanga Gote popo tondopa molorumula. Oi Abraham kombu tenga pumbe opa tepa iye nomi king mare topa mundupelie eno meringi melema lipe mepa kelepa ulkendo ombai orumu kinye kano iye Melkisedek yu omba aulkena kanopalie Goteni nu tepa kondopili nimu. ² Yuni aku tepa Gote kinye ungu nimbe Abrahamenga konge tenderimu wali Abrahameni 10 10 nimbe lipe merimu melemanga pali te te nimbe pengama wendo lipe Melkisedek tirimu. Melkisedek yunge imbi pulumu ulu tumbi nilima teremo iye nomi kingimu. Yu nokorumu ulke kombu Salemenga imbi pulumu, imboma kinye ame toli ulu pulumu. Akumunga iyemunga imbi talo tipemu Imboma Kinye Ame Toli Ulu Pulumu Nokoromo Iye Nomi Kingimu. ³ Melkisedek yunge anumu lapa talonga imbi talo naa lepa, yunge lapali kolepalenga tenga

imbi kape naa lerimu. Yu meringi walimu kape, yunge kolorumu walimu kape naa lerimu. Yu Gote popo toli iyemu molorumu mele walite tiye kolorumu ungu te naa peremo. Yu Gotenga Malo waliwalima koinjo molopa kau purumo mele yu aku tepa mele molorumu.

⁴ Melkisedek yu imbi paa olando molorumu mele pileio. Lino imbo talape awininga kolepa paa awili Abrahameni opa tepalie melema ltimu. Aku melemanga pali 10 10 nimbe popo tipelie 10 akumunga te nimbe wendo lipe Melkisedek tirimu. ⁵ Livaini kalopa ltimu iye mare Gote popo tondoli iyema moloringi. Kano iyemanga ungu mane te peremo, akumu i tepa mele: Israel imbomanga mele 10 10 ningo noinge melemanga te te ningo wendo liko Livai iyema tiengei nimbe peremo. Melema tiringi imboma kinye Livai iyema kinye angenupili, eno peya pali Israel imboma Abrahameni kalopa ltimu nalo Livai iyemani angenupilinga melema aku teko mare ltingi. ⁶ Melkisedek yu Livaini kalopa ltimu iye te molo nalo Abrahameni Livai imboma oi naa kalopa lipili yunge mele 10 10 nimbe melemanga pali te te nimbe wendo lipe Melkisedek tirimuna ltimu. Goteni kano iyemu yu kinye tembo nimbe panjirimu iyemundo Melkisedekeni Goteni tepa kondopili nimula. ⁷ Lino i tepo pimolo. Iye teni Goteni nu tepa kondopili nimo aku iyemu yu iye olandomu, Goteni nu tepa kondopili nimona ltimo iye akumu mainyendomu. ⁸ Akumunga ungu te peya peremo mele i tepa, Livai iyemani Israel imbomanga mele 10 10 ningo noiringi melemanga te te ningo ltingi iyema koloringi. Nalo

Abrahamenga mele 10 10 nimbe merimumanga te te nimbe ltimu iyemu Gotenga bukuna yu kolumu ungu te nimbe naa moromo. ⁹ Linoni Livai iyemani teringi mele ungu te manda nimolo. Aku iyemani kinye melema aku teko ltimele kano nalo oi enonga melema Melkisedek teringi. ¹⁰ Paimbo enonga kolepa Livai oi naa meringi nalo Livai yunge kolepa Abrahamenga kangina tukundo molopili Melkisedekeni Abraham aulkena kane kane topa kanopalie Abrahameni melema tirimuna ltimu akumunga aku tepo nimolo.

Oi popo tondoli iye moloringima mainyendo, popo tondoli iye Melkisedek mele koinjo moromo iyemu yu olandomu

¹¹ Oi Mosesini Israel imbomando Gotenga ungu manema timbei ungu mane te tipelie nimbei, Li-vainga lapumuni Gote popo tondoli kongonomu teangei nimu.

Aku teko teangei nimu kinye kano popo tondoli iyemani kongono teringi mele manda terimu lemo kinye Aroni kalopa ltimu popo tondoli iyema mele iye te naa molopili, Melkisedek mele iye te kinye molopili ambe temona Goteni altopa nimuya? ¹² Gotenga popo tondoli talapemu kolo wangoko tenge wali ungu manemu kape kolo wangoko tenge. ¹³ Goteni popo tondoli iye nomi awili olandomu kolo wangopa molopa kau pumbelo nimu kano iyemu yu Israelenga malo Livaini kalopa ltimu imbo talapemunga tuku molumu iye te, molo. Yu Israelenga malo teni kalopa ltimu imbo talapemunga tuku molorumu iye te. Yunge angenupili lapali kape teni Gote

popo toko kaloringi alta polona pungo kongono naa terimu. ¹⁴ Linonga Awilimu Israelesa malo Judani kalopa ltimu iyemu molorumu lipo manjirimolo. Aku imbomanga te Gote popo tondoli iye te molombalo nimbe Mosesini oi naa nimu. ¹⁵ Kinye iye koinjo te popo tondopa moromo paa mona ltemona toya topo lipo manjirimolo akumu Melkisedek yu molorumu mele moromo iyemu. Aku iyemuni Livai lapu popo tondoli moloringi akumanga paa olando moromo. ¹⁶ Kano iyemu ungu manemuni Livaini kalopa limbelo iyema popo tondoli iyema molangei nimu akumanga yu popo tondoli iye te naa molorumu, molo. Nalo yu waliwalima koinjo molopa kau pumbelomunga engemu perimumunga yu popo tondoli iyemu moromo. ¹⁷ Goteni yu aku tepa moromomundo oi ungu te i tepa nimbe panjirimu, Melkisedek molorumu mele nu aku teko Gote popo tondoli iye te waliwalima molko kau punio. *(Sng 110:4)*

¹⁸ Aku ungumuni lino i tepa mele lipe ondoromo. Ungu mane oimu pange tepa lino lipe tapondombalo enge te naa perimuna Goteni kano ungu manemu kamukumu mainye pupili nimu, akumu lipe ondoromo. ¹⁹ Mosesini ungu mane tirimumani ulu tukume te wendo opili naa nimu. Akumunga kano popo tondoli iyemanga ungu manemu kolo wangopalie Goteni aulke koinjo penga te lupe akiririmu akumu olando, oi ungu manemu mainyendo. Aku aulke koinjomunga pumbolio lino Gote moromona nondopo manda purumolo.

²⁰ Goteni Jisas popo tondoli iyemu molopili

nimu wali we naa nimu. Yu aku popo tondoli iyemu molopili nimbe paimbo nio nimbe, nimbe panjipe mi lerimu. Oi popo tondoli iye moloringima aku ulu teko molangei nimbe Goteni mi naa lerimu, ²¹ nalo Jisas Gote popo tondoli iye te molopili nimbe Goteni paimbo nio nimbe mi lerimu. Yundo i tepa nimbe panjipelie nimbei, Awili Goteni yunge imbi yunu lepa paimbo nio nimbe mi lepalie nu popo tondoli iye waliwalima aku teko molko kau punio nimbe panjipe mi lerimu.

Yu pele konopu alowa tepa ungu te lupe paa naa nimbelo, *(Sng 110:4)*

nimu. ²² Aku tepa nimumunga Goteni lino kinye tembo nimbe ee nili ungumu Jisas aku ungumu paimbo ltemo enge tipili nimbe tirimuna moromo. Jisas lino kinye Gotenga tembo nimbe ee nili ungumu terimu aku olando, oi ee nili ungumu maindo.

²³ Oi popo tondoli iye awinima moloringi nalo molko kau naa puringi. Koloringi wali talape koinjo kolo wangoringi, ²⁴ nalo Jisas waliwalima koinjo molopa kau purumona yu kamukumu popo tondoli iyemu moromo. Akumunga waliwalima popo tondoli kongonomu tiye naa kolopa, tepa kau pumbelo, iye teni yu manda kolo naa wangombalo. ²⁵ Akumunga waliwalima koinjo molopa kau pumbelie Goteni eno lipe tapondopili nimbe waliwalima konge tepa moromomunga imbo mareni ningolio paimbo Jisas na tepa ltimu ningo ipuki tiko yunge imbi leko konge tekolio Gote moromona nondoko purumele imbo akuma yuni waliwalima manda lipe tapondoromo.

²⁶ Popo tondoli iye nomi awili olando aku teli teni linonga nimbe tenderemo mele paa manda tendepa moromo. Yu Goteni kanopa iye paa kake teli nimbe karomo iyemu molopa, ulu te tepa naa kenjipe, ulu keru te teambo konopu naa lepa Gote yunu mulu kombuna paa olando moromona molopili nimbe mondopa ulu alowa tendelimanga yu paa tule tepa moromo. ²⁷ Oi popo tondoli iye nomi awili olandomani teringi mele walimanga takiraki melema kalko popo tongeindo oi enonga ulu pulu kerima mainye pupili ningo melema popo toko kalkolio, pele imbomanga ulu pulu kerima mainye pupili ningo melema popo toko kalondoringi, nalo Jisasini aku tepa naa terimu. Yu yunu wali tendeku wali kau Gote popo topa yunge kangimu tirimu aku tepa imbomanga ulu pulu kerima kamukumu mainye pupili nimbe imbomani yu toko kondangei nimbe tiye kolopa Gotenga nimbe yunu wali tendeku wali kau tirimu. ²⁸ Aku nio ungumunga ungu te altopo kamukumu nembo, Mosesinga ungu mane teni enge naa peli mai kombu iyema kanopa lipe popo tondoli iye nomi awili olandoma molangei nimo nalo Goteni Malondo nu popo tondoli iye nomi awili olandomu molani nimbe paimbo nio nimbe panjipe mi lerimu ungu akumu pele wendo orumu. Kano Malo aku kongonomu ara tipelie molopa kau pumbelo.

8

Goteni ungu koinjo te nimbe panjipe mi lerimunga Jisas mulu kombuna popo tondoli iye kiyendumu moromomunga ungumu

¹ Nani Goteni kanopa lipe linonga popo tondoli iyemu molopili nimu nio akumunga ungu pulumu i tepa, iye nindu kano teli te linonga popo tondoli iye kiyendo moromo kanomu mulu kombuna Iye Nomi King Awili Olandomunga polomunga imbo kindo pumbe moromo. ² Akuna molopa yu mulu kombuna angimo ulkemunga kiripi paa kake telimunga linonga nimbe Gote popo tondopa moromo. Yu aku kongonomu tendepa moromo ulke akumu Gote moromo ulke paimbomu. Akumu iye teni naa takorumu, Awilimu yunu takorumu.

³ Gote popo tondoli iye nomi awili olandomani Mosesini tirimu ungu manemuni nimu mele pilkolio tengeindo Gote kapi ningo we melema kinye kongi sipsip kalolima kinye meko ongo tiringi, akumunga iye Gote popo tondoli iye nomi awili olando pele orumu iye Jisas nio akumuni kape Gote kapi nimbe mele te mepa omba tirimu. ⁴ Nalo mai kombuna Gote popo tondoli iye ungu manemuni nimo mele pilkolio Gote melema kalko tirimele iyema we moromele akumunga kano iyemu yu mai kombuna molkanje Gote popo tondoli iye te naa molka. ⁵ Kano iyemani popo tondoli kongono teremele akumu Gote moromo mulu kombuna teremo kongonoma manda lepa, mulu kombumunga minimu mele manda leko moromele. Aku teko teremelemunga Gote maina molombalo sel ulkemu Mosesini kokele takombai tirimu kinye Goteni yu mane tipelie nimbeindo, Nani Mulu Sainai ola Moses nu lipo ondondudu aku tepa mele melema pali paa tumbi tiko manda leko teani, *(Kis 25:40)*

nimu. ⁶ Aku paimbo, nalo kano iyemanga Gote popo tondoli kongonomu paa mandopa. Goteni Jisasindo tewi nimbe tirimu popo tondoli kongonomu paa penga olandopa. Aku tepa mele nanga imboma kinye tembo nimbe ee nili ungu oi nimbe panjirimumu aku mandopa. Goteni lino kinye tembo nimbe ee nili ungu koinjo nimbe panjipe mi lerimumu enge timbei Jisas tuku tingina angilipe Gote kinye lino kinye popo tiko molangei nimbe lipe tapondoromo iyemuni kamukumu wendo opili nimbe tenderimu, aku ee nili ungu koinjomu olandopa. Ungu koinjomuni lino kinye tembo nimbe panjirimo aku uluma olandopa, tembo nimbe ungu oi nimbe panjirimuni nimu aku uluma mainyendopa, akumunga ee nili ungu koinjomu olandopa.

Goteni ungu koinjo nimbe panjipe mi lerimu ungu olando, ungu oi nimbe panjipe mi lerimu ungu mainyendo

⁷ Pileio! Goteni nimbe panjipe mi lerimu ungu oimunga engemu pelkanje Goteni altopa ungu te naa nimbe panjilka. ⁸ Nalo imbomani teringi ulu Goteni kanopa keru pilipeli nimbei,

Na Gote Awilimuni enondo nimboi,
 “Pileio! Nani Israel imboma kinye Juda imboma kinye ungu koinjo te tembo nimbo ee nimbo panjipo mi lemboi waimu limbo.

⁹ I ungu koinjo nio akumu oi enonga lanieli kole-nale kombu Isip wendo lipo mepo oru walimunga

kano imboma kinye nimbo panjipo mi leru mele tendeku tipe molo.

Nani eno kinye ungu nimbo panjipo mi leru ungunu naa pilingimunga nani eno molko kenjingei nimbo lipo umbulu tiru.

¹⁰ Aku wali pele, Israeleni kalopa ltimu imboma kinye tembo nimbo ungu koinjo te nimbo panjipo mi lembo, akumu i tepa,

Nani eno kanopo penga pilimbo niu mele konopuni pilko kondangei nimbo nanga ungu manema enonga konopuna pepili panjindipo,

nanga ungu manema konopu mondoko pilipo teamili ningo molangei nimbo

nani kano ungu manema buk mele enonga konopuna imbi tombo.

Na enonga Gote molombo. Eno nanga imboma molonge.

¹¹ Aku waimu wendo ombalo wali imbo kamako imbi molombaloma kape,

koropa imbi naa molombaloma kape, akumani pali na Awilimu ningo kanoko imbi tingemunga imbomani enonga angenupili kinye kopu teko moromele imboma kape Awilimu moromo mele pilengei naa ninge.

Eno pali na liko manjiko molongemunga altoko ungu aku tepa ningo naa tinge.

¹² Nani eno kondo kolopo enoni teko kenjinge uluma tiye kolopo enonga ulu pulu kerima altopo paa naa pilimbo nimbo,” nio. (*Jer 31:31-34*)

¹³ Goteni pele lino kinye tembo nimbe panjipe mi lerimu ungu akumu ee nili ungu koinjomu nimu ungu akumuni oi Israel imboma kinye

nimbe panjipe mi lerimu ungu oi akumu yuni kamukumu nondopa mainye pumbei teremo nimbe nimu. Mele oimu pora nimbei teremo akumu paimbo nondopa kamukumu pora nimbelo.

9

Oi maina Gote popo tondoli iye kiyendomani sel ulkena ari tirimelema kinye kerama kinye poinyena langima kape meko pungo Gote tiringimunga ungumu

¹ Oi Goteni Israel imboma kinye nimbe panjipe mi lerimu ungumuni Gote popo toko kapi ninge mele nimu ungu manema perimu. Kano ungu oimunga Gote popo toringi ulke te maina angilerimu. ² Aku ulkemu sel ulke te takoringi, akuna tukundo kiripi talo lerimu. Takokolio, kiripi kiyendo lerimuna kandel amboromo melema kinye bret kaloli Gotenga ningo noiringi polomu kinye noiringi, aku kiripimu imbi leko Kiripi Kake Telimu ningi. ³ Anjikondo maminye awili tule teni pipi tirimu akuna anjikondo Kiripi Paa Kake Telimu lerimu. ⁴ Gote popo tongeindo mele mune tolima kaloringi alta polo kou gol kandoringimu kinye ket kou gol kandoringimu kinye aku mele talo aku kiripina lerimu. Aku ketena Goteni Israel imboma kinye tembo nimbe mi lerimu ungumu ltemona kanangei nimbe lipé ondorumu melema lerimu. Aku ketena tukundo langi mana perimu mingi te kinye Arononga tu ambolorumu kirikiri terimu kano tumu kinye Goteni Israel imboma kinye nimbe panjipe torumu unguma perimu kou talo akuma aku ketena tukundo lerimu. ⁵ Aku

ketemunga pipina ola muluna ensel au tiko mon-doli talo kongo taloni pipimu ola oko poloringili pipi akuna meme ondoko Goteni imboma kondo kolopa enonga ulu pulu kerima tiye kolondorumu ningi. Nalo kinye wai te naa peremomunga aku melemanga puluma waye manda naa nimbo.

⁶ Melema aku teko wamoringi kinye popo toli iyema wali walima kiyendo kiripina pungo enonga kongono teko popo toringi. ⁷ Nalo popo tondoli iye kiyendomu kau anjikondo kiripi lerimuna tukundo purumu. Wali wali naa purumu. Poinye yaka nimbe wali tendeku wali kau purumu. We naa purumu. Kongi sipsip te topalie meme mare mepa tukundo pumbelie yunge ulu pulu keru terimuma kinye imbomani ulu pulu keru naa liko manjiko teringima kinye aku mememu Gote popo topa tirimu. ⁸ Aku ulumu manda lepa Mini Kake Telimuni aku oi Gote popo toringi sel ulkemu we angilipili Gote moromona manda pumolo aulke te wendo naa orumu nimbe lipe ondorumu. ⁹ Kano sel ulkena ulu teringimani kinye tembalo uluma manda leko teringi mele i tepa. Oi waliwalima Gote popo toko melema we tiko ari tirimelema kalko tiringi akumani Gote aku teko popo popo toringi imbomanga konopu wango naa nimu. ¹⁰ Oi Gote popo toringi ungu manemani langi nongo, no nongo, kimbo ki kangima kulumie tonge aku uluma kau mane tiringi. Goteni imboma aku mi lepa nimbei tirimu unguma lombilko purumele nalo melema waye tepa amenge teremo wali aku kangindo kau ningi uluma pora timbelo.

Akuna Kraistini Yunge mememu ondopa yunu Gote tirimu

¹¹ Oi aku teringi nalo kinye Kraist yu Gote popo tondoli iye kiyendomu omba molopalie Goteni mele pengama timbo nimu melema yuni mepa wendo oromo. Aku tepalie imbomani takoringi mai kombuna angimo sel ulkemunga tukundo naa purumu. Yupe Gotenga ulke wengendeli mulu kombuna ltemomunga purumu. Aku ulke paa olandopa paa ulke tukumemu. ¹² Yu Gotenga mulu kombuna angimo kiripi paa kake telina kamukumu wali tendeku wali tukundo purumu. Nalo akuna pumbeindo oi maina mulu sel ulkemunga tuku pungeindo teringi ulu yu naa terimu. Enoni kongi meme kinye kongi kao walo kinye toko yokoli akuma Gotenga kumbekerena meko puringi mele aku tepa naa terimu, molo. Yunge mememu kau yunu meli pumbe wali tendeku wali kau Gote popo topa tirimu. Aku terimu ulumuni lino ulu pulu keripali konopuna pepili mindili nolemala aulkena wendo lipe Gote kinye kamukumu kopu tepo molopo kau pamili nimbe tepa ltimu. ¹³ Goteni imbo kanopa kangimanga kalaro molopili moromele nimbe karomo imboma yuni kanopa kake tepili molonge nimbe kanopili ningolio ningimuni, oi kongi yokolima kinye kao peleama kinye toko yokolima kolko, kongi kao amboi kondoli, walo oi naa leli te toko tipena nomba pora tipili ningo kaloringi kinye norumu kekuma liko, yokolima tukundo ondoko munduko noikolio, kano imbomanga kangimanga pupe lteko toko munduringi kinye kano imboma altopa kano-

rumu kinye kangindo imbo kake telima nimbe kanorumu kala Gote kinye altoko kopu teko moloringi. ¹⁴ Nalo Kraistinga mememuni oi teringi ulu pange tenderemo. Kraist yu ulu alowa te naa terimu. Aku molo. Mini Kake Teli Koinjo Mololi enge nimumuni Kraist yu yunu Gote popo topa tirimu. Aku iyemunga mememuni linonga kangindo kau kulumie naa tondoromo. Aku molo. Linonga ulu kerima kulumie torumuna Gotenga kumbekerena lino Imbo Kake Telima moromolo lipo manjirimolo. Aku tepa kulumie torumumunga lino oi ungu mane enge naa peremomu naa lombilemili. Molopa Kau Puli Gotenga teaio nimu ungumu teamili.

Kraistinga mememuni Goteni nimbe panjipe mi lerimu ungu koinjomu kamukumu enge pepili nimu ungumu

¹⁵ Jisasinga mememuni lino Gotenga kumbekerena tepa kake tenderimumunga Jisas yu Gotenga tembo nimbe mi leli ungu koinjomu enge tirimuna yu imunana iyemu moromo. Oi ungu manemu we lepili ulu keru teringi imboma wendo limbei kolorumu. Aku tepa kolorumumunga Goteni imboma waio nimbe alako torumu ungumu pilko lombilenge imboma pali molko kondoko molko kau punge. Aku ulumu Goteni yunge bakuluma timbo nimbe oi nimu.

¹⁶ Iye teni yu kolombai yunge nini melema moke tembai narini limbelo akumu nimbe para tipe pipiana toromo. Nalo bakulumani kano melema we manda naa limele. Pele lapa kolomo ningo imbomani kanokolio manda, kinye lapani moke tepa noindirimo melema liengei nimele.

¹⁷ Iye teni ungu nimbe panjirimo iyemu we moromo wali yunge ungu nimbe panjirimomu ulure manda naa teremo, we ltemo. Iyemu kolombalo wali nini ungu nimbe panjirimu mele aku teko manda melema linge. ¹⁸ Aku tepala kongi te toko yokolima ondoko teringi ulumuni oi nimbe panjirimu ungu manemu enge tingei teringi. ¹⁹ I teko mele teringi: Mosesini oi imboma pilengei nimbe Gotenga ungu manema pali nimbe tipelie kongi kao walo mare kinye kongi yokoli mare kinye topa yokolima mingina kolopa, no kinye topele mapele topalie, unjo kelo isop kola te lipe sipsip indi kondoli mareni ka topalie, yokolima tuku mundupe wendo lipelie Goteni tirimu ungu manema molorumu bukuna kinye imbomanga kangina kinye pupe lteko topa mundurumu. ²⁰ Aku ulu tepalie nimbei, yokoli imu Goteni eno kinye ungu nimbe panjipe mi lerimu ungumu pilko tenge tiko molangei nimomu eno kinye wendo ombai enge tipili nimo yokolimu nimu. ²¹ Aku tepa mele Gote popo toko kaloringi sel ulkemu kinye sel ulkena tukundo Gote popo tongeindo noiringi melema kinye pali Mosesini yokolimu pupe lteko topa kandorumu. ²² Oi ungu manemu nimbe molorumu mele i tepa: Mele awini Goteni kanopa mele kake telima nimbe kanopili nimbe yokolimani kau manda tendembalo. Kongi kera kape te toko kondokolio yokoli naa ondonge lemo aku Goteni imbomanga ulu pulu kerima naa kandepa tepa ltendembalo.

Imbomanga ulu pulu kerima Goteni tiye kolondopili nimbe Kraist Yu Yunu Gote popo topa tirimu

ungumu

²³ Gote popo toli sel ulkena lerimu melema muluna ltemo melema manda lepa lerimu. Mele akuma Gotenga kumbekerena kake tepili ningo kongi kerama tokolio yokolima liko tanda tiko kandoringi. Nalo mulu kombuna ltemo melema kake tepili ningo oi teringi ulu maindo munduko meme enge nili olandomuni manda tenge. ²⁴ Kraist kolopa makilipe koinjo molopalie ya maina Gotenga kiripi kake teli kini wamoko muluna ltemo ulke manda leko teringina tukundo naa purumu. Aku molo. Yu mulu kombuna tumbi tipe purumu. Akuna lino tapombai Gotenga kumbekerena pumbe moromo. ²⁵ Poinyemanga yaka nimbe popo toli iye kiyendomuni kongi kera manga yokolima lipe kiripi paa kake telina pumbe popo topa tirimu. Nalo Jisasini poinye yaka nimbe aku ulu naa terimu. Wali tendeku wali kau Gotenga mulu kombuna tuku pumbe yu yunu tirimu. ²⁶ Kraistini poinye yaka nimbe aku ulu telkanje poinyemanga yaka nimbe yu mindili nolka. Mulu mai talo Goteni terimu wali akuna mindili nombalie nolipe omba kinye i wali olka. Nalo aku ulu naa terimu. Kinye peyalime waimu nondopo oromona Kraist Goteni imbomanga ulu kerima kulumie topa tiye kolopili nimbe ya i mai kombuna wali tendeku wali kau omba yu yunu popo topa Gote tirimu. ²⁷ Imboma pali ya maina wali tendeku wali kau kolkolio altopa kot tendepa pilimbelo kombuna punge ulu pulumu peremo. ²⁸ Aku tepa mele imbomanga ulu pulu kerimanga umbuni mepa wendo limbei Kraist yu yunu Gote popo topa tirimu. Altopa talo tepa ombalo aku

wali ulu pulu kerima wendo limbei naa ombalo. Imbo yu nokoko moromelema tukundo limbei ombalo.

**Kraistini Linonga Nimbe
Kamukumu Gote Popo
Tondombaindo Wali Tendeku
Wali Kau Yu Yunu Gote Tirimu
Kinye Ari Tirimelema Kalko
Tiringi Uluma Kamukumu
Mainye Purumu Ungumu**

10

Oi Gote popo toko kalko tiringi melemani ulu pulu kerima manda naa wendo lipe ltenderimu ungumu

¹ Mosesinga ungu manemu i tepo kanamili ulu pengamu altopa ombalomunga oi mini mele kandomolo. Nalo lino naa wamba lipe ondo-rumu. Aku ungu manemuni poinyemanga yaka nimbe wali wali Gote kano teko kau popo toko tieio nimu. Akumunga ungu manemuni im-boma aku teko Gote popo tongei ulke oringima kamukumu molko kondangei manda naa tepa tumbi tirimu lipo manjirimolo. ² Aku teko teringi ulumani enonga konopuma kamukumu kulumie tondolkanje altoko ari tirimelema toko naa kale-mala. Kamukumu kulumie tolkanje wali tendeku wali Gote popo toko kalkolio, enonga ulu pulu kerima mainye pulka, kano kinye konopundo umbuni te naa pepa, ulu pulu kerima we naa peremomunga mongo naa limolo ningo pilkolio

altoko ari tirimele mare naa kalko aku uluma tiye kolekala. ³⁻⁴ Nalo kongi kao peleama kinye kongi memema kinye toko kaloringimanga mememani enonga ulu pulu kerima kamukumu kulumie manda naa tondorumumunga waliwalima ipo leli tangoli poinyemanga pali Gote altoko kongi aku tepama kaloliko pungolio Gotenga ungu manema pule toringimunga enonga konopuna ulu pulu kerima we pepa kau purumu mele kelko liko manjiringi.

⁵ Akumunga Kraist mai kombuna ombai tepalie nimbei,

Ari tirimelema toko nu kalko tiringima kinye mele nu we tiringi melema konopu naa mondokolio nuni na imbo kangite tumbi tiko noikolio tirinu.

⁶ Popo toko tipena nopili ningo kaloringi ari tirimelema kinye, ulu pulu kerim teremolomanga kalopo tirimolo ningo kaloringi ari tirimelema kinye akuma nu konopu naa mondorono.

⁷ Akumunga nani nimboi, “Gote, na i moro. Nuni nando teani puwi ninu mele teambo nimbo nanga kangimu imbomanga nimbo nu popo topo tipo omboi tero. Nani aku tepo tembo mele oi bukuna toringina moromo kanomu nio,” *(Sng 40:6-8)*

nimu. ⁸ Paimbo Goteni yunu imbomando teaio nimbe ungu mane tirimu mele pilkolio tengeindo ari tirimelema kalko yu tiringi nalo Kraistini nimu mele nio aku ungumunga oi Kraistini nimbei, “Ari tirimelema toko nu kalko tiringima kinye mele

nu we tiringi melema kinye tipena nopili ningo kaloringi kongima kinye ulu pulu keru konopuna peremomanga kalopo tirimolo ningo kaloringi kongima kinye, akuma kanokolio nu konopu naa mondorono,” nimu. ⁹ Altopa nimbei, “Na i moro, nuni nando teani puwi ninu mele teambo nimbo omboi tero,” nimu. Aku tepalie yu oi popo tongeindo ari tirimelema kaloringi ulu pulumu topa mainye mundupe, yunu Gotendo tirimu ulu aku mele ulu pulu koinjo terimu. ¹⁰ Goteni yundo tewi nimu ulumu pilipe lipelie Jisas Kraistini teambo nimbe omba yunge kangimu wali tendeku wali kau yunu kamukumu Gote popo topa tirimumunga Goteni kanopa konopu tipelie linonga ulu pulu kerima tiye kolondopa lino yunge imbo kake telima molangei nimu.

Kraistini Gote popo topa tirimu melemuni ulu pulu kerima paa manda kulumie tondoromo ungumu

¹¹ Walimanga pali Gote popo tondoli iyema ola angilko popo tondoli kongono tepundala teringi. Paa waliwalima ipuleli tangoli ola angilko ulu pulu kerima paa manda naa kulumie tondopili ari tirimelema toko kaloringi. ¹² Nalo Kraistini imbomanga ulu pulu kerima wendo limbei wali tendeku wali kau Gotendo yunu tirimu kinye manda terimu kolo we molorumu. Yu aku tepa pora tipelie Gotenga imbo kindo pumbe molorumu. ¹³ Akuna molorumu kinye yandopa Goteni Jisas yunge opa pulema kamukumu topa mainye mundumbelo walimu wendo ombalomunga we

nokopa moromo. ¹⁴ Yuni aku oi kulumie ton-dorumu imbo akuma Gotenga imbo tukumema molangei nimbe yunu yunge meme wali tendeku wali ondopa kolorumu aku ulumuni imbo kanoma paa molko kondoko molko kau punge.

¹⁵ Oi Mini Kake Telimuni linondo ungu aku tepa enge tipe nimbei,

¹⁶ Awilimuni nimbei, “Aku wali pele imboma kinye tembo nimbo mi lepo ungu koinjomu aku i tepa, ‘Nanga ungu mane imbomanga konopundo panjindipo aku ungumu enonga konopuna lepa pupili,’ nimbo topo panjindimbo.” *(Jer 31:33)*

¹⁷ Aku tepa nimbelie ungu te kape nimbei, Enonga ulu pulu kerima tiye kolopo altopo naa lipo manjimbo, *(Jer 31:34)*

nimu. ¹⁸ Akumunga Goteni imbomanga ulu pulu kerima kamukumu kandepa tepa ltendemo lemo linonga ulu pulu kerima tiye kolopili nimbo ari tirimelema topo kalomolo kongonomu altopo naa temolo.

Kraistinga uluma teremolo mele kau tepo molopolio tiye naa kolomolo ungumu

¹⁹ Ango kame, Jisas yunge mememuni linonga ulu pulu kerima kandepa tepa ltenderimumunga linoni Gotenga Kiripi Paa Kake Telimunga pipili naa kolopo manda tuku pumolo. ²⁰ Lino koinjo molamili nimbe aulke koinjo Jisasini akirimumunga linoni Kiripi Paa Kake Telina manda tuku pumolo. Aku aulke koinjomu maminye awilimuni ulke kerepulu kake telimu nambu tirimumunga tukundo

pumbelie Jisasini akirindirimu. Aku maminye awilimu yunge kanggi mele. ²¹ Linonga Popo Toli Iye Awilimu yuni Gotenga imbo wayema tapu teremo. ²² Jiasinga mememuni linonga ulu kerima kandepea tenderimu. Aku ulu kerima linonga konopuna pepa umbuni tirimuna uluma we lipo manjirimoloma yuni aku uluma kape kandepea tepa ltenderimu. No kake telimuni linonga kangima kulumie tondorumu. Akumunga linonga konopu toya topili ipuki tipo Gote moromona nondopo pamili. ²³ Eno kinye tembo nimbe panjirimu iyemuni kolo naa topa tembo nimo mele paimbo tembalo kani eno yu lino kinye tepo kondombo nimbe panjirimu mele paimbo tembalo ningo oi enge ningo ipuki tiringi mele tiye naa kolko, ambolko kondokolio yu paimbo omba tembalo ningo konopu tiko nokoko molaio. ²⁴ Konopu manjiko Gotenga imboma ulu penga teko konopu mondangei ulu nendo yando teangei makinjeio. ²⁵ Kristen imbo mare angenupili kinye liko maku naa toko tuku naa moromele aku ulu naa teaio. Kraist ombalo waimu nondopa oromomunga lino Gotenga imboma nendo yando enge nimbo tepo imbo marenga konopu toimbo topili enge tiemili.

Gotenga Malo ungu taka paa naa tondamili ungumu

²⁶ Pileio. Linoni Kraistinga ungumu pilipolio ulu kerima teamili konopu timolo lemo ari tirimelema kalko popo toli ulu teni aku ulu kerima manda naa kandepea tepa ltendembalo. Aku molo. ²⁷ Aku tepo temolo lemo kot awili

wendo omba Gotenga opa pule imboma tipeni nombai nomba peremo aku ulumu lino pipili kolopo nokopo moromolo. ²⁸ Imbo teni Mosesini ungu mane tirimuma topa tangondorumu wali iye taloni molo yupokoni kanokolio ningo tiringi kinye yu kondo naa kolko tumbi tiko kamukumu toko kondoringi. ²⁹ Oi paimbo teko kenjiringi imboma aku teko mindili tiringi lemo imbo teni Gotenga Malo yu ulure molo nimbe tiye kolopa ungu taka tondopa, Goteni ungu koinjo nimbe panjipe mi lerimu ungumu Kraistinga mememuni enge tirimu meme akumuni kano imbomu Gotenga imbo konopu kake telimu molopili nimu aku mememu ulure molo nimbe ungu taka tondopa, Goteni lino konopu mondopa lipe tapondoromo mele lipe ondoromo Mini Kake Telimu ungu taka tondoromo imbo akumu paimbo olandopa mindili nombalo molo we moromo konopu ltemeleya? Paa mindili nombalo. ³⁰ Aku ambe telka, lino ungu nimbe panjirimu iyemu lipo manjirimolo. Akumuni nimbei,

Teko kenjirimelemanga pundu toli kongonomu
 nanga kongonomu. Nanu kau pundu topo
 eno mindili timbo, *(Lo 32:35)*
 nimbelie ungu te peya nimbei,

Awilimuni yunge imbomanga kotemu yunu ten-
 depa kot pilimbelo, *(Lo*
 32:36)

nimbe aku ungumu moromo. ³¹ Waliwalima molopa kau puli Gote paa enge nili olandopamuni imbo tendo mumindili kolopalie mindili

nani nimbelo lemo paimbo yu paa mini wale ltembalo.

Lino paa ipuki tiko molamili ungumu

³² Eno oi Gotenga ungumu pulu polko pilkolio pilko ltingi kinye teringi mele altoko liko manjeio. Eno mindili tiringi wali we mindili nongo enge ningo molko Gote tiye naa koloringi. ³³ Wali marenga eno liko imbomanga kumbe kerena anjiko eno ungu taka tondoko mindili nangei ningi. Wali mare aku teko mindili noringi imboma eno kinye tapu toko molko liko tapondoringi. ³⁴ Ka tiringi ka ulkena peringi imboma enoni kondo koloringi. Enonga mele paa penga waliwalima lepa kau pumbe melema mulu kombuna we ltemo, ningo pilkolio enonga melema ltingi wali eno liengei ningo tonoko kolko tiye koloringi.

³⁵ Oi aku teko teringi mele altoko pilkolio paimbo lipe tapondoromo. Paimbo aku tepo molomolo, ningo enge ningo ipuki tiringi mele kinye tiye naa kolangei. Enge ningo ipuki tiko molonge wali akumunga mele penga timbelona eno awili teko linge. ³⁶⁻³⁸ Tiye naa kolangei nimbe ungu te peremomu i tepa,

Wali koltalo kau omba pumbelo kano kinye ombo nimu iyemu paimbo ombalo.

Yu walitikale ombalo. Nani imbo tumbi nilima nimbo karo imboma nani nimbo moro mele paimbo ningo ipuki tirimelemunga koinjo molko kau punge.

Nalo na ipuki tirimele ulu tiye kolonge lemo nani eno kinye konopu naa timbo, (*Hab 2:3-4*) nimbe aku tepa moromo. Akumunga Goteni lino teaio nimo mele temolo kinye yuni timbo nimbe

panjirimu mele pengama limolo ningo pilkolio ipuki tirimele mele tiye naa kolko, aku teko molaio. ³⁹ Nalo lino imbo tiye kolkolio kombu kerina purumele imbomanga imboma naa moromolo. Aku molo. Lino paimbo nimbo ipuki tipolio mini pali koinjo molopa kau puli ulu pulumu limolo imboma moromolo.

Goteni Nimo Mele Linoni Paimbo Nimbo Pilipolio Enge Nimbo Molamili Ungumu

11

Ipuki tirimolomunga ungu pulumu

¹ Gote paimbo nimbo ipuki tirimolo nio aku enge nimbe ipuki tilimunga ungu pulumu i tepa, Goteni lino timbo nimbe panjirimu melema paa limolo nimbo ipuki tipo nokopo moromolo. Melema mongoni naa karomolo nalo mele akuma paa ltemo nimbo ipuki tirimolo. ² Imbo oi moloringimani aku teko ningo ipuki tiringimunga Goteni eno kanopa penga pilipelie teko kondoromele nimu.

³ Goteni nimo mele lino paimbo nimbo ipuki tirimolomunga Goteni mulu mai talo tembai wendo opili nimu ungumuni mulu mai talo wendo orumu nimbo lipo manjirimolo. Akumunga mele naa lerimu melemani Goteni lino karomolo melema paimbo terimu nimbo lipo manjirimolo.

Abel kame Enok kame Noa kame Gote ipuki tiringi temane mare

⁴ Abeleni Goteni nimu mele paimbo nimbe ipuki tilipe molorumumunga Goteni kanopa

penga pilerimu mele te Gote popo topa kalopa tirimu nalo Keineni Gote popo topa kalopa tirimu melema Goteni kanopa keru pilerimu. Abeleni Gote paimbo nimbe ipuki tirimumunga Goteni Abel iye tumbi nilimu nimbe imbi tirimu. Abel oi kolorumu nalo ipuki tipe ungu nimumuni kinye kape lino we nimo.

⁵ Enokeni Goteni nimu mele paimbo nimbe ipuki tipe molorumumunga naa kolorumu. Yu koinjo molopili Goteni yu lipe mulu kombuna meli purumu. Goteni yu lipe meli purumu wali imbomani yu koroko naa kanoko ltingi. Goteni Enok oi lipe meli naa pupili Enokeni ulu terimuma Gote kanopa penga pilerimu, ungu aku tepa Gotenga bukuna moromo. ⁶ Imbo teni Gote paimbo moromo konopu lepalie Gote kinye ambe tepo molombonje konopu kimbo tipelie, Gote yu lipe tapondombalo nimbe ipuki tipelie yunge kumbekerena manda pumbelo. Aku tepa naa nimbe pimo lemo paa manda naa pumbelo. Akumunga Goteni nimo mele paimbo nimbe ipuki naa tipelie Goteni kanopa penga pilimbalo ulu mare manda naa tembalo.

⁷ Noa Goteni nimu mele ipuki tipe molorumumunga Goteni yundo Maina umbuni te wendo opili nimboi tero nimu wali pilipelie, oi naa kano-
rumu nalo Noani Goteni paimbo nimo nimbe nona lembalo sip awili te takorumu. Akuna pungolio yunge ambo bakuluma kinye wai keru wendo orumumunga wendo lipe tepa ltimuna penga teko moloringi. Yuni Goteni nimu mele ipuki tipelie terimu ulumuni we maina moloringi imbomanga ulu kerima lipe ondorumu. Aku tepa

Gote ipuki tirimumunga Goteni yu iye tumbi nilimu nimbe imbi tirimu.

Abraham Sara talo Gote ipuki tiringili ungumu

⁸ Abraham Goteni nimu mele ipuki tipe molorumunga Goteni yundo nu morono kombumu tiye kolko altopo timbo kombuna puwi nimu ungu pilipelie kano kombu tulena lerimumunga oi naa kanorumu nalo ungumu pilipe lipe tenge tipe we purumu. ⁹ Goteni nimu mele ipuki tirimumunga Goteni timbo nimbe panjirimu kombuna pumbelie iye omba angililimu mele pumbe molorumu. Paimbo ulke te kamukumu naa takopa, sel ulke te takopa pelipe akuna Aisak kinye Jekop kinye molorumu. Aku lapumu Goteni nimbe panjipelie eno Timbo nimbe nimu maimu ltimele lapumu. ¹⁰ Goteni yunu pilipelie ulke kombu tenga kamukumu angilimbelo ulkema takopa pora tirimu kombuna molombo nimbe pilipelie Abrahameni ipuki tipe nokopa molorumu.

¹¹ Abraham bakulu membai poinyema pora nimu, yunge ambo Sara wangono perimu, nalo Goteni nimu mele paimbo ningo ipuki tiko moloringilimunga Goteni elo enge tirimu kinye bakulu meringili. Goteni tembo nimbe panjirimo mele paimbo teremo, kolo naa toromo ningo ipuki tiringili. ¹² Akumunga iye te anda lepa iye kololi mele molorumu iyemu imbo paa awininga kolepa molorumu. Imbo kombukandiye mele molo kou ukiye mele kambu paa manda naa tonge imboma yuni kalopa ltimu.

¹³ Kano iyemani Gote paimbo ningo ipuki tiko mololiko pungolio koloringi. Eno mai kombuna

oi we molkolio Goteni timbo nimbe panjirimu melema oi naa ltingi. Pele paimbo limolo ningo konopuni pilingi akumu tule tepa lerimuna mongoni mele kanokolio limolo ningo konopu tiko molkolio imbo moloringi kinye pipili naa kolko lino ya i mai kombuna imbo ponenge lepo ombo angimolo ningi. ¹⁴ Imbomani aku teko nimele kinye pilipolio enonga kamukumu molonge kombu te koroko kanoko lingeindo nimele nimbo lipo manjirimolo. ¹⁵ Kombu tiye kolko oringi kombuna kelepo pumolo ningo pilimalanje eno kelko manda pulimala. ¹⁶ Nalo molko oringi kombu akumu altoko konopu kimbo tiko naa molkolio kombu paa penga olando te lupe akuna pamilia ningo pilingi. Aku kombumu mulu kombumu. Akumunga Goteni yu paimbo ningo ipuki tirimele imboma akuna molangei nimbe ulke kombu penga te tepa wamopa terimu. Aku tepalie aku imbomani Gotendo nu linonga Gote ningi ungumu pilipolie ungu kanomu mai naa kolorumu.

¹⁷⁻¹⁸ Goteni Abrahameni tewi nimbo mele paimbo pilipe lipe tembalonje kanambo nimbe manda manjirimu kinye Abrahameni Goteni tembo nimu mele paimbo tembalo nimbe ipuki tipelie yunge malo Aisak Gote popo topa kalopa timbei terimu. Paimbo oi Goteni Abrahamendo nimbe panjipelie nimbeindo, “Nunge malo Aisakeni kalopa limbelo imboma kau nuni kalko lini nimbo, nimbo panjindu imboma molonge,” nimu nalo aku pilipe paimbo nimo, paimbo aku tepa tembalo nimbe pilipolie yunge malo tendekumu kau molorumumu aku ulu tembai

terimu. ¹⁹ Abrahameni konopuna pilipelie, Aisak kolombalo kinye Goteni yu manda makinjimbelo nimbe pilerimu kani linoni ungu manda lepolio i tepo nemili Abrahameni yunge marenu imbo ono kombuna wendo mele ltimu.

Aisak kinye Jekop kinye Josep kame Gote ipuki tiringi ungumu

²⁰ Aisakeni Goteni nimu mele paimbo nimbe ipuki tipe molorumumunga Jekop kinye Iso talo mane ungu tipelie altopa elo kinye wendo ombalo ulu oi nimbe tirimu.

²¹ Jekoponi Gote ipuki tipe molorumumunga kolombai tepalie yunge malo Joseponga malo talo mane ungu tipelie tu ambolopa pi polopa mai kanopa Gote kapi nimu.

²² Joseponi Gote ipuki tipe molorumumunga yu nondopa kolombai tepalie yunge Israel imboma eno altoko Isip kombu tiye kolko punge nimbe tirimu. Punge wali yunge ombele kinye tengei ungumu nimbe tirimu.

Moses Gote ipuki tirimu ungumu

²³ Mosesinga anumu lapa taloni Gote ipuki tiko moloringilimunga Moses mekolio yu oli yupoko lopeke tiringili. Yu ungulu paa penga ningo kanokolio Isip iye nomi kingimunga teaio nimu ungumu umbulu tingilindo pipili naa koloringili.

²⁴ Moses Gote ipuki tipelie akopa awili lepalie wali Isip imbomanga king lemenunga malo naa nengei konopu lerimu. ²⁵ Ulu kerima lepa naa puli tonu koromele ulu naa tembo konopu lep-alie Gotenga imboma umbuni meremele mele aku tepo membo konopu lerimu. ²⁶ Yuni konopuna

pilipelie Isip kombuna mele yakela teli pengama pali nanga noilkanje ulure molo nimbe pilipelie Goteni mele penga timbo nimu melema altopa limbo nimbe pilipelie, Kraistinga imbo moromunga na teko mai kondonge lemo aku penga nimbe enge nimbe angilerimu. ²⁷ Moses Gote ipuki tipelie Isip tiye kolopa purumu wali Isip iye nomi kingimuni yu kinye mumindili kolorumumunga pipili kolopa kowa naa purumu. Imbomani Gote mongoni naa karomele nalo Moses Gote kanokolio tereleme ulu mele tepalie enge nimbe angilerimu. ²⁸ Moses Gote ipuki tipelie Goteni Israel imboma penga teko molangei nimu aku Pasova waina Israel imbomando kongi sip-sip topolio yokolima ulke kere pulu malio wape tendamili nimu. Aku tenge wali topa kondombai ensel teni enonga ungulu komolayema naa omba topa kondombalo nimu.

Israel imbo awini Gote enge ningo ipuki tiringi ungumu

²⁹ Israel imbomani Gote ipuki tiringimunga Nomu Kuta Kondoli kumbulupe maimu kapu lerimu kinye nekondo puringi. Nalo Isip iyemani Israel imboma lombili puringi kinye no wangoko koloringi.

³⁰ Israel imboma Gote ipuki tikolio Jeriko kombu kouni teli papemu wali kite yupoko pakera andoko makai tenderingi papemu ungu torumu.

³¹ Wapera toli ambo Rahap Gote ipuki tipelie Israel iye taloni Jeriko imboma ambe terelemele ningo kanoko panjingili oringili kinye yuni elo lipe tapondorumumunga Israel imbomani

Gotenga ungu naa pilko ltingi imboma ongo toringi wali yu naa toringi.

³² Aku temane mele peya mare tamboya? Molo. Wai mare naa ltemo. Gideon kame Barak kame Samson kame Jepta kame Devit kame Samuel kame Goteni altopa tembalo uluma oi neio nimbe tirimu iyema eno kinye temane mare topo tilka nalo aku temanema topo timbo wai naa ltemo. ³³ Gote ipuki tiringimunga mareni iye nomi king marenga ami iyema kinye opa tekolio enoni nokoringi kombuma toko kaloringi. Mareni imboma molko kondangei ningo ulu tumbi nilima teko nokoringi. Mareni Goteni eno tepo kondombo nimbe panjirimu mele eno molangei paimbo ltingi. Mareni laiononga kerema pipi tiringi. ³⁴ Mareni tipe awili tepa norumumu toko kumunduringi. Mareni kowa puringi wali Goteni nokopili imbomani baineteni toko naa kondoringi. Mare oi enge te naa perimu nalo pele enge pepili moloringi. Mare opa tengeindo paa iye enge ningo mindili telima molko, enonga opa pule ami iyema toko munduringi. ³⁵ Mare koloringima kelko makilko ola moloringi kinye anupilini eno koinjo moloringi kinye kelko ltingi. Nalo mare ka tiko mindili nongo kolangei ningo koipeni tokolio ningeindo, enoni Gotenga ungumu tiye kolomolo ninge kinye we pangei nimolo ningi nalo kolomolo lemo kelepo makilipo ola molopo, kamukumu paa koinjo molopo kondopo kau pumolo konopu lekolio enonga opa pulemani ningi ungumu naa pileringi. ³⁶ Mare ungu taka tondoko ka pulteni enge ningo toko, mare ka

seneni ka toko ka ulkena panjiringi. ³⁷ Imbo mare kolangei ningo kouni toringi. Imbo mare koinjo molangei so* liko imunana karu leko alowa teringi. Mare opa teli bainteni toko kondoringi. Mare ipuki tikolio wale pakoli molo lerimuna kongi sipsip molo mememanga kangima liko maminye mele pakoringima imbomani eno toko puringi. Melema molo lepa paa koropa pupili moloringi. Mare mindili noringi. Mare, imbomani teko kenjiringi. ³⁸ Mare imbo naa peli kombumanga kinye, mulu kembomanga kinye, kou angamanga kinye, mai angamanga kinye, pungo peliko andoringi. We mai kombuna moromele imbomani naa telemala ulumu Gote ipuki tiringi imbomani aku ulu teringi.

³⁹ Aku imboma Gote ipuki tiringina Gote kinye enonga imbi moromo. Nalo mai kombuna molkolio Goteni tembo nimbe panjirimu ulu pengama naa ltingi. ⁴⁰ Aku ambe telka Goteni linonga ulu penga wendo opili wai oi panjirimu. Goteni lino kinye popo tiko eno molko kondangei nimu.

12

Lino Jisas kanopo ipuki tiemili ungumu

¹ Oi imbo paa awini aku teko Gote ipuki tikolio teko kondoko moloringimunga aku tepo lino tepo kondamili mele liko ondoromele kani kanopo pilipolio pele kinye lino kape aku tepo mele pengama limilindo Goteni owe te panjirimu owemunga lkiko pangei nimuna pilipolio paa lkiemili nimbo lino lipe naa tapondoromo ulu

* **11:37:** 'So' akumu unjo karu lepo kongono teremolomu.

lupe lupema tiye kolopo, ulu pulu kerimani kape lino naa ambolopili nimbo tiye kolopo konopu enge nipili keru keru lipo lkiemili. ² Enge nimbo lkimilindo lino ipuki tirimolo ulu pulumunga pulu iye Jisas wambo kanolipo pamili. Linonga ipuki tirimolo ulumu yu manda tendembalo. Yu pilipelie, Goteni tewi nimo mele tepo kondombo kinye paa tonu kolopo molopo kondombo nimbelie yu mindili nomba unjo polopeyana kolorumu. We imbomani unjo polopeyana koromele imboma aku imbo kerima nimele nalo Jisas unjo polopeyana uku toko panjingeimunga pipili naa kolopa konopu awini lipe naa mundupelie akuna angilipe kolorumumunga kinye Gote kombu nokopa moromo polomunga imbo kindo yu pumbe Gote kinye moromo.

Goteni lino umbuni tirimomu molopo kondamili nimbe tepa wamorumu

³ Lino tiye naa tepili ningo Jisasini terimu ulu wamongo pileio. Ulu pulu keru teli imbomani Jisas kinye mumindili kolko mindili tiringi kinye yu enge nimbe molorumu mele wamongo pilko molaio. Yu aku teko tiringi kinye molorumu mele liko manjikolio eno paimbo konopu enge nipili molko, tamba naa ningo ipuki tirimele mele tiye naa kolaio.

⁴ Paimbo, ulu pulu kerima teko maindo mundungei opa terelele nalo meme te oi naa oli. ⁵⁻⁶ Gotenga bukuna moromo ungu teni eno enge ningo molangei nimbe eno yunge

bakuluma nimbelie enondo nimu ungumu komu tindingeya? Aku ungumuni nimbei,

Nanga bakulumu, Awilimuni imbo konopu mondoromoma molko kondangei nimbe mindili tirimo.

Yunge bakuluma molangei nimo imbo akuma mapuni toromo.

Akumunga Awilimuni nanga ungumu pilipili nimbelie mindili timbelo kinye akumu ulure molo naa ningo,

yuni nu nimbe amenge tepa mane timbelo kinye umbuni awini naa kolani. *(Snd 3:11-12)*

⁷ Goteni eno tepa wamopili enge ningo angileio. Gote eno nimbe amenge teremo aku ulumu Lapalini enonga bakuluma ningo amenge teremele mele. Bakulu te yunge lapani mane naa tirimo bakulu te moromoya? Molo. ⁸ Bakuluma pali enonga lapalini molko kondangei ningo mapuni toko mane tirimele aku mele Goteni eno molko kondangei nimbe mindili naa timo lemo eno mepa lteli bakuluma mele moromele, yunge bakulu tukumema naa moromele. ⁹ Imu kape liko manjeio! Lino bakuluma molorumulu kinye linonga ya maina lapalini molko kondangei ningo mindili tiko mane tiringi kinye linoni enonga unguma lipo awili tipo taka lipo molopo paa teremele nimbo molorumulu. Aku lemo linonga minima kinye konopuma kinye nokoromo Lapamuni lino mane tirimona yu kinye molopo kondamili nimbo yunge unguma pilipo yu maindo molamili. ¹⁰ Wali alaye kolo mele linonga lapalini lino molko kondangei ningolio enongano konopuni pilkolio mindili tiko mane tiringi, nalo

Goteni pilipe kondopa lino tumbi tipe mane tirimo akumuni lino waliwalima paa lipe tapon-doromo. Lino popo tipo kake telima molamili nimbelie aku teremo. ¹¹ Linonga lapalini molko kondangei ningolio lino mindili tirimele kinye konopu naa tipo moromolo. Mindili nombolio konopu kerikau panjipo moromolo. Nalo oi mane tirimele kinye pilipo lipolio pele ulu tumbi nilima tepo konopu u nipili taka lipo moromolo.

Lino konopu enge tipo molamili nimu ungumu

¹² Akumunga, enonga kima enge naa nimbe ongopa topa lemo lemo, kinye ki winjiko kongono teaio. Enonga kimboma kolomo lemo enge ningo kambuleio. ¹³ Kimbo kerikau litemo imboma enonga kimboma kamukumu kerikau naa liepili. Altopa panga liepili ningolio aulke toya tolina paio.

¹⁴ Imboma kinye konopu tendekuna pupili taka liko molko kondongi uluma enge ningo teko molko, enonga konopuma kinye kangima pali Gotenga ningo Goteni kanopa kake teremo nimbe kanoromo uluma enge ningo teko molaio. Aku kake teli ulu naa tenge lemo Awilimu naa kanonge. ¹⁵ Unjo te mongo kombili telima toromo aku mongo mele enonga imbo teni Goteni eno we kondo kolopalie lipe tapon-doromu ulumu tiye kolopa molopa kenjimbelo kinye eno tepa mongo mongo kondopa eno tepa kenjimbelo. Aku ulu wendo naa opili ningo wamongo kanoko molaio. ¹⁶ Imbo teni wapu ulu kerinali naa tepili. Oi Isoni Gote umbulu tirimu mele aku teko naa teaio. Iso lapani iye komomunga nimbe timbelo melema ulure molo nimbe langi walitikale nombaimunga

limbei aku mele pengama yolo ltimu. ¹⁷ I nimboi ulu eno liko manjirimele. Iso yunge melema altopa limbei terimu nalo lapani molo nimu. Aku wali Iso mane ungu naa lipelie kola awini terimu nalo yu konopu alowa tembalo aulke naa lerimu.

Jerusalem mulu kombuna ltemo akuna lino pumbo molomolo ungumu

¹⁸ Eno melema kanoko ambolongei kombuna wendo naa oli. Oi Israel imboma Sainai Muluna nondoko ongo tipe alimbili nomba tumbulu topa ipo lepa poporome awili toromona kanoringi. ¹⁹ Akuna biukel te ungu nimbe iye teni ungu nimu imboma pilkolio mini lteko Mosesindo ningei lino altopo naa pilimolo ningi. ²⁰ Goteni i ungu nimuna pilkolio mini lteringi akumu i tepa: Imbo te molo kongi lopa te kape muluna nondopa pumbe olando pumbei tembalo kinye kouni toko kondangei nimumunga aku ungu ningi. ²¹ Neya aku uluma wendo orumu kanokolio mini lteringi uluma Moses yu pilipe kanopalie na kape mini ltepo pungu pungu nio, nimu.

²² Eno aku tepa komburenga naa oringi. Aku molo. Eno Gote moromo mulu Saion oringina moromele. Akumu ulke kombu awili Jerusalem. Aku ulke kombu awilimu koinjo molopa kau puli Gote enge nilimu moromo mulu kombuna ltemo. Ensel kambu manda naa tolima tono kolko maku toko moromelena eno oringi. ²³ Akuna Gotenga imboma, enondo nanga bakulu komomu nimu imboma nombeya teko moromelena oringi. Kano imbomanga imbima mulu kombuna buk tenga

moromo. Imbomanga pali kot pileli Gote moromona oringi. Goteni kanopa imbo tumbi nilima nimbe imbi tirimo imbo tukumema moromelena oringi. ²⁴ Goteni imboma tapombo nimbelie ungu koinjo nimumu enge tirimu iye Jisas moromona oringi. Aku ee nimbe mi lerimu ungu koinjomu enge timbei Jisasinga mememuni imbomanga pupe lteko torumuna wendo oringi. Abelenga mememuni pundu topili nimu mele Jisasinga mememuni aku tepa naa nimo. Aku mememuni ulu penga wendo opili nimo.

Gotenga ungumu naa pimolo ninge imboma mongo linge kani kanoko kondoko molaio nimu ungumu

²⁵ Maina iyemuni koro oi ya mai kombuna moloringi imbomando ungu enge nili mare nimbe tipe lepi lepi torumu wali naa pilimolo ningi. Aku ulu teringimunga Goteni umbuni tirimu kinye eno kowa pungei aulke te naa lerimu. Aku lemo mulu kombuna orumu iyemuni ungu engema linondo yando nimbe tipe lepi lepi toromo wali naa pilimolo nimbo umbulu timolo lemo mindili timbelo kinye kowa pumolo aulke te lembaloya? Paa naa lembalo. Akumunga eno kinye nimo iyemu umbulu naa tieio. ²⁶ Koro oi Goteni nimu ungumuni mai parambala tenderimu, nalo kinye yuni ungu te nimbe panjipelie nimbei,

Altopo walite kamukumu parambala tepili nimbo akumu maimundo kau naa nimbo.

Mulu mai talo waye parambala tepili nimbo kinye tembalo, *(Hag 2:6)*

nimu. ²⁷ Ungu altopo walite kamukumu parambala tepili ungu nimumuni mulu mai talo tepa wamorumuma pali kolo wangombalo lipe ondoromo. We lepa kau pumbelo melema kau lope lape naa teli we lepili nimbe Goteni oi lope lape tendeli melema pali wendo lipe ltendembalo.

²⁸⁻²⁹ Akumunga Yu iye nomi kingimuni nokoromo kombumu parambala tepa pora naa nimbelo kombuna limolo kani Gote kinye paa tereno nemili. Tipeni melema nomba pora tirimo mele linonga Gote tipe mele moromo akumunga Goteni kanopa penga pimo uluma tepo pipili kolopo Yu iye paa awili olando enge pelimu nimbo yunge ungumu taka lipo pilipolio yunge imbi kape nemili.

Pipia Topa Tirimu Iyemuni Kamukumu Torumu Ungumu

13

Lino imbo te te nimboni imbo lupema konopu paa mondamily ungumu

¹ Eno Kraistinga imboma nanga ango kame ningo konopu nendo yando mondoko molaio. ² Kombu tulena imbo ponenge mare onge kinye tiye naa kolko enonga ulkendo meko paio. Oi imbo mareni aku ulu teringi kinye we imbo mare nokoromolo konopu leringi nalo mulu kombuna enselema nokoringi. ³ Kraistinga imbo ka ulkena peremelema eno we moromele imbomani lino eno kinye peya ka ulkena pelemala ningo pilkolio aku ka ulkena peremele imboma liko manjiko kondo kolaio. Opa pulemani enonga imbo mare

teko kenjinge kinye eno we moromelemanani opa pulemani lino aku teko teko kenjilimala ningo pilko aku opa pulemani teko kenjirimele imboma liko manjiko kondo kolaio.

⁴ Ambo liko iye puli ulu pengamu. Gotenga kumbekerena kake tepa lepili ambo iyema enonga ambo liko iye purumelemu nokoko kondaio. Goteni i kano kano ulu teko apureli ambo iyema pundu kerimu tombo nimu ulu liko manjirimele. ⁵ Eno kou monema kanoko kumu naa meαιο. Goteni nimbei,

Nani eno paa tiye naa kolombo. Nani enongano we molangei naa nimbo. Paa molo, *(Lo 31:6)*

nimu. ⁶ Akumunga linoni konopu toimbo topo i tepo nemili,

Awilimuni na taporomomunga pipili naa kolombo. Imbomani na ulu te tengei teremele wali pipili naa kolombo. *(Sng 118:6-7)*

Lino oi nokoringi iyemanga ungumu taka lipo pilipo molopo, Jisas tiye naa kolamili ungumu

⁷ Eno Kraistinga imboma, eno oi nokoringi tapu iyemani oi pulu polko Gotenga ungu ningo tiringi iyema liko manjeio. Kano iyema molko teko ipuki tiringi ulu liko manjiko aku teringi mele teko molaio. ⁸ Jisas Kraist tendeku tepa kau moromo. Oi molorumu. Kinye moromo, altopa kape waye aku tepa kau molombalo.

⁹ Akumunga ungu lupe lupe ningemani enonga konopu mepa naa andopili neio. Aku ulu naa tepili neio. Eno Gote tiye kolonge kani. Goteni

lino we kondo koromo ulumuni linonga konop-
uma tepa enge tirimo wali aku penga. Ungu
manemuni i teko naio nimona langi nonge wali
enonga konopu enge naa timbelo. Aku ulu teringi
imboma kinye ulu tukume wendo naa oromo.
¹⁰ Linonga alta polomu ltemo. Gotenga ulke tem-
pelena popo toringi iyema linonga alta polona
kere manda naa linge.

¹¹ Gote popo tondoli iye kiyendomuni Goteni
imbomanga ulu pulu kerima kanopa tiye kolop-
ili nimbe ari tirimele tenga yokolimu kolopa
meli kiripi paa kake telina tuku mepa pumbe
Gote popo topa tirimo, nalo aku ari tirmelemu
mekolio imbo molko peringi kombumu tiye kolko
tawendo pungo tipena nopili ningo kaloringi.

¹² Aku teko teremelemunga Jisas kape yunge
mememuni Goteni imboma kanopa kake telima
nimbe kanopili nimbe imbo molko peringi ulke
kombumunga pape tawendo mindili norumu.

¹³ Akumunga Jisas pape tawendo moromona lom-
bili tawendo pumbo yu teko mai kondoringi mele
lino kape yu peya teko mai kondangei kopu tepo
molamili pamili. ¹⁴ I tepo lipo manjipolio aku
ulu teamili. Ya maina linonga kombu lepa kau
pumbelo kombu te naa ltemo. Kombu te wendo
ombalomu nokopo moromolo.

¹⁵ Aku tepo nokopo moromolomunga Jisas
konopu lipo manjipolio Gote waliwalima kapi
nimbo molamili. Gote paa awili olandopamu
nimbo yu kalko tirimele mele linonga keremani
yu waliwalima kapi nemili. ¹⁶ Gote mele te
kalko tiemili ningolio i ulu teaio. Imboma tepo
kondamili ningo liko tapondoko, mele molo

lembalo imboma enonga mele mare moke teko tieio. Gote kalko tiengei aku teko teremele uluma yuni kanopa penga pilipe konopu tirimo kani komu naa tindiko aku ulu teaio.

¹⁷ Enonga nokoli iyemani teaio nimele mele pilko liko teko taka liko molaio. Aku iyemani pele Gote kongono teremolo mele nimbo timolo kinye teko kondoringi nipili ningo pilko eno molko kondangei ningo nokoromele. Akumunga enonga ninge unguma pilko liko, lino aku tepo kongono temolo kinye linonga nokoli iyema konopu tiko konopu umbuni naa pepili lino nokangei ningo enoni teaio ninge mele teko molaio. Enoni enonga nokoli iyemanga unguma pilko liko naa teko eno punge lemo nokoli iyema konopuna umbuni te pembalo akumuni eno manda naa lipe tapondombalo kani aku teaio.

Goteni eno molko kondangei nipili nimu unguma

¹⁸ Goteni lino lipe tapondopili konge tendaio. Lino konopuni pilipolio ulu te tepo kenjirimolo nimbo naa pilipo, lino waliwalima toya topo andamili nimbo pilipo moromolomunga enoni aku teko Gote linonga konge tendenge kinye pilimbelo. ¹⁹ Ungu te eno peya enge nimbo konge tero. Gote kinye ungu ningolio na eno moromelena paa nondopo altopo wamboi Goteni na lipe tapondopili ningo konge tendaio.

²⁰ Imboma tepa ame toromo Goteni linonga Awili Jisasinga meme aku yunge imboma kinye tembo nimbe lepa kau pupili ungu nimbe panjipe mi lerimu ungumu enge tirimu mememunga engemuni Jisas yu lino yunge sipsipimanga

tapu iye enge nilimu ono kombuna topa makin-jirimu. ²¹ Aku Goteni enoni yunge konopu mon-doromo uluma manda tengei enge paa pengama tipili. Yunge konopuni pilipelie Jisas Kraist ter-
imu ulumuni eno yunge konopu mondoromo uluma teremele imbo pengama tepa wamopili. Jisas Kraist waliwalima kapi nimbo imbi lipo ola mundemili. I paa.

Pipia topa pora timbei torumu ungumu

²² Ango kame, nani eno i pipia topo tiro akumu ungu kelo kolte kau enonga konopundo enge timboi toro kani tiye naa tepili wamongo pilko molaio nimbo enge nimbo konge tero.

²³ Nani eno pilengei nimbo nio. Linonga angenu Timoti kinye ka ulkena we naa peremo, yu wendo munduringi. Yu na morona welea omo lemo ilto peya ombo eno kanombolo.

²⁴ Eno nokoromele iyema kinye Gotenga imboma pali kinye molko kondaio nindeio. Kombu Itali imbo oringi moromelemanani enondo molko kondaio nimele.

²⁵ Goteni eno kinye konopu noipili.

UNGU TUKUMEMU
The New Testament in the Imbo Ungu Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Imbo Ungu long Niugini
copyright © 1997 The Bible League

Language: Imbo Ungu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

8e236e4f-bf7f-5fe1-a0ea-4f115d5cbf7e